

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Bidrag

til

Slagelse Bys Historie,

af

F. A. Friis.

Sættet af „Slagelse-Vosten“.

Slagelse.

„Slagelse-Vosten“s Bogtrykkeri.

1875.

Kjøbstaden Slagelse ligger omtrent midt i Herredet af samme Navn, i en Afstand af 12 Mil fra Kjøbenhavn, 4 Mil fra Ringsted, 2 Mil fra Sorø, 2½ Mil fra Korsør, 2½ Mil fra Skjelsør, 5 Mil fra Næstved, 6½ Mil fra Holbæk og 5 Mil fra Kalundborg. Omtrent 1580 Alen nord for Byen findes en Hovedstation ved den vestjællandske Jernbane. — Byen ligger paa et hølgeformigt Terræn, der er skovrigt mod Øst, men mod Vest lige til Beltet næsten ganske skovløst. Omegnen har vistnok tidligere været mere vandrig, end den nu er. I Kvistgaards Skolepogram fra 1831 S. 4 siges, at gamle Folk der i Byen endnu vide at fortælle om Studentersøen, Besterisøen og flere Søer, af hvilke nogle, som laa i Skoven østen for Byen, stundom kunde flyde over og sætte de lavestliggende Gader, saasom en Del af Slottetsgade, under Vand, og der tilføjes, at der har været Vandmøller i Skovsø og Rosted og maaske flere Steder tætved Byens Sydside.

Slagelse skal være en af Danmarks ældste Kjøbstæder; men hvor gammel den er, vides ikke og de gamle Fortællinger om Slag eller Aflag,

jom man har villet gjøre til Byens Grundlægger, ere sikkert kun uhjemlede Sagn. (Se Prof. Valudan-Müllers Afhandling om Anders Sunesøns Herkomst, i Nye Kirkehistoriske Samlinger III, 425 fg.) — I gammel Tid skreves Byens Navn forskjelligt, saaledes: Slaglosa 1181, Slaglosæ 1186, Slagløse c. 1197, Slaulosia 1257, Slauløsæ 1261, Slauløs 1297 og 1320, Slaghlosia 1307, Slavelse 1401.

I det 11te Aarhundrede var der i Slagelse en virksom Mønt. Allerede fra Knud den Stores Tid havees en Solvpenning, som er præget her, og endnu under Oluf Hunger forekommer en Møntmester i Slagelse ved Navn Hathir; men senere vides der ikke at være slaaet Mønt i denne By. Mønterne herfra, med det forkortede Bynavn Slag eller Slahl, antoges tidligere at være fra Slangerup, der forhen var en betydelig Kjobstad. — Genimod Slutningen af det 12te Aarhundrede tilhørte Slagelse, eller i al Fald en Del heraf, Sorø Kloster, men var vistnok endnu kun høist ubetydelig. I et Dokument af 1186 og i et andet omtrent fra 1197 betegnes den endog ved det latinske Ord grangia, der neppe kan betyde andet end en Aulsgaard eller Ladegaard. (Om Betydningen af dette Ord kan bl. A. ses: Knudsen, Danmark i Middelalderen, S. 32.)

I Følge Resens haandstrevne danske Atlas har Slagelse faaet sine første Privilegier af Eric Slipping 1280, men Dokumentet herom kjendes

ikke. Derimod vides det, at Byen den 13de December 1288 fik Toldfrihed overalt undtagen paa Skanør Marked, og at Christoffer den Anden stadfæstede dens Privilegier anden Vindsedag 1321 (8de Juni). Men først med Valdemar Atterdags Tid begynder Byens Historie at blive mere udførlig og mere paalidelig. Den 13de April 1348 udstedte Valdemar Atterdag et Brev, hvorved han tog Byens Borgere under sin Fred og Beskyttelse for de tre Tjenester, de havde bevist ham og hans Forfædre, samt stadfæstede deres Privilegier og gav dem følgende nye: 1) At de ej maatte stævnes udenfor Byen, 2) De skulde ikke gjøre nogen Hovning, Gat eller Arbejde imod deres Villie, medmindre Kongen bejalede det til Rigets Beskyttelse eller af anden vigtig Aarsag; 3) Hvo der har noget imod dem, skulde fremsføre sin Sag paa deres Bything og Raadstue, hvor de skulde forjvare sig med Love og Anordninger efter Sædvane fra Arilds Tid; 4) Deres Barer skulde være toldfrie overalt i Riget undtagen paa Skanør Marked; 5) Ingen Fremmed maatte i deres By under noget Paastub kjøbe levende Kvæg og Svin, Drekroppe, ferske Eider Flek eller usaltede Huder til Udjorsel; 6) de maatte føre Sag mod deres Skyldnere i deres egen By, dog med Raad af Kongens Foged; 7) Enhver, som handlede i Byen og havde Gods og Formue der, skulde ligesom Indvaanerne betale Kongens Skatter og Told, naar Borgemejstren krævede den; 8) de skulde i

Kjøb og Salg nyde samme Friheder og Love som Roskilde Borgere. (Suhms d. Hft. XIII, 185 fg.)

Meget hurtigt kunde Byens Fremgang næppe være i disse urolige Tider, da Landet desuden hjem søgtes af Pesten, den sorte Død, der i Kong Baldemars Tid skal have bortrevet omtrent en Fjerdedel af Befolkningen. Men det mærkelige Danehof, der holdtes i Slagelse 1376, tyder dog paa, at Byen den Gang havde opnaaet en vis Anseelse. Baldemar Atterdag, der døde den 24de Oktober 1375, havde med Dronning Helvig haft 2 Sønner og 4 Døtre, men kun det yngste af Børnene, Datteren Margrethe, overlevede ham. Da han ingen Sønner efterlod sig, vare hans Datter-Sønner Albrekt den Yngre af Mecklenborg og Oluf de nærmeste til at arve Thronen. Albrekt var en Søn af Baldemars ældste Datter Ingeborg og Hertug Henrik af Mecklenborg, og Oluf var en Søn af Baldemars yngste Datter Margrethe og Kong Hakon den Sjette i Norge. Albrekt havde forsaavidt et Fortrin som hans Moder var ældre end Margrethe, og han blev desuden anbefalet af den tydske Keiser; men det mecklenborgske Fyrstehus havde i den senere Tid vist sig fjendtligt mod Danmark, og den kloge og snilde Dronning Margrethe opnaaede derfor saameget lettere at faa sin Søn Oluf valgt. Efter at han var kaaret i Nørrejylland og i Skaane og endelig paa Verne, blev han højtidelig udvalgt paa Danehoffet i Slagelse den 3die Maj 1376. Men han var den Gang

fun et Barn paa 6 Aar, og paa hans Begne udstedte derfor Kong Hakon og Dronning Margrethe en Forskrifning til Rigets Stænder om, at de skulde beholde deres gamle Rettighedec og gamle Love. (Danst Magazin I, 260; Gehejmearkivets Aarsberetninger II, 21 fg.) dette fit dog ikke videre Betydning, da Dlus allerede bøde 1387.

Der er dog flere Omstændigheder, som tyde paa, at Slagelse i dette Tidrum havde opnaaet en ikke ringe Størrelse. Byen havde saaledes nu flere Kirker. St. Mikkel's Kirke skal efter Hvitfeld være bygget af Svend Norbagger 1082, hvilket maaste er rigtigt, skjønt det ikke kan gjælde den nuværende Bygning, der antages at være fra det 14de Aarhundrede. St. Peders Kirke og den for længe siden nedbrudte Frue Kirke nævnes, saavidt vides, første Gang ved Aar 1382, men have formodentlig været en Del ældre, og endelig havde Byen allerede i det 13de Aarhundrede sit Hospital for Spedalske rimeligvis med en dertil hørende Kirke. I et Diplom omtrent fra 1230 nævnes endog St. Clemens Kirke i Slagelse, (Thorkelin's Dipl. I. 114) men om den vides ellers intet.

En Skilbring af Byens Udseende i en saa gammel Tid kan vistnok ikke gives, men i Mangel af en saadan og i Betragtning af, at vi i det Følgende ville komme til at nævne flere til Dels nu forsvundne Gader, ville vi her meddele lidt om Gadernes Navne og Beliggenhed, saaledes som de angives paa Grundtegningen i Refens

Atlas, omtrent fra 1660. Men Nese's Tegninger ere uheldigvis ikke meget nøjagtige, da de i Reglen blot ere udførte efter Nese's, og ikke efter nøjagtig Opmaaling, og de smaa Udbildninger af de enkelte Bygninger, som fremkomme, idet Grundtegningerne ere udførte i, hvad man nu kalder Fugleperspektiv, ere vistnok heller ikke meget paa-lidelige.

Vi anføre altsaa de Bygninger, Gader, Pladser osv., der findes paa Nese's Grundtegning af Slagelse, og tilføje enkelte Bemærkninger i Parenthes.

1. St. Mikkel's Kirke (har paa Tegningen et højt Spir).
2. Skolen (paa en Etage, med takkede Gavle, synes efter Kortet at have ligget syd for St. Mikkel's Kirke, men der menes formentlig en endnu staaende Bygning vest for samme).
3. Raadhuset, som var A. 1500 de Lybftes Bæhus (et stort toetaars Hus tætved St. Mikkel's Kirkes Nordside).
4. Hørernes Kammerser (næved og øst for samme Kirke).
5. Skolemeisters Residens (ved Siden af Nr. 4, sydøst for Kirken).
6. Hellig Geists Kirke (nuværende Hospitalskirke, med takkede Gavle, men uden Taarn).
7. Klofret. (Paa det trykte Kort staar Tallet ved Hospitalsbygningen ud mod Bredegade, men paa det Tegneede, i Ms. i det fgl. Bibl.,

Udballs Saml. Nr. 186 fol., staar det nedenfor det sydlige Hjørne af Steenstuegade og nuværende Herrestræde).

St. Petri Kirke (med et højt Spir).

Vor Frue Kirkes Plads (paa Hjørnet af store Fruegade og Skovstedgade, hvor nu Borger-skolen er).

Torvet og Brønden (omtrent nuværende gl. Torv).

Antvorskov Slots Sted.

Voerbeck ved Slottens Gade (et stort Vandsted ved Gaden's Vestside, tæt indenfor Porten).

Peter Smørs Vanding (se 28).

Porsepole og Brønden paa Smedegade (nær ved og omtrent lige for Frue Kirkes Plads).

Hellig Anders Kors.

Vejen til Bierby (udenfor Bjergbygade).

Smiddegade.

Breddegaden 1436 (jvf. Nr. 19).

Ramsøherret (den vestlige Del af nuværende Breddegade, fra Hjørnet ved St. Peders Kirke og ud til Porten. — Dgjaan i andre Byer findes et Ramsøherred).

Klingenberg (nuværende Herrestræde).

Stenstuegaden.

Løvegade (har naturligvis faaet Navnet af Løve Herred).

Røjengaarden (løber fra Torvet eller Vest siden af St. Mikkel's Kirke til Byens nordlige Port,

- men gjør en stor Bue mod Vest, forbi Enden af Løvegade).
24. Ny-Port Stræde (gaar ligeledes fra Torve i nordlig Retning, og forener sig med N. 23 noget indenfor Porten).
 25. Vinpibe-Stræde (mellem Nyportstræde og Smebegade, men nordligere end den nuværende Nygade).
 26. Klokke-Strædet (omtrent nuværende Lille Fruegade og det Stykke af nuværende Ridebanestræde, der forbinder den med Skovsgade).
 27. Skovsteds Gade (kalder ellers overalt Skovse eller Skovsgade).
 28. Morten Smeds Stræde (synes at have været nuværende Hestemøllestræde, samt en Fortsættelse i nordøstlig Retning, forbi Peter Svurrs Vanding, ved Gadenes Sydside, henimod lille Antvorskov).
 29. Vor Frue Gade (nuværende Store Fruegade og dennes Fortsættelse ud til Slotsporten).
 30. Slottens Gade.
 31. Lache-lange Gade (synes omtrent at svare til nuværende Rytterstaldstræde).
 32. Bjergbygade.

Den 25de Januar 1381 pantsætter Hyldebrand, kaldet de Erler, for 12 Mark Sølv, til Hinke Vinde den Gaard i Slagelse næst op til Martin Holstes, liggende vesten i Bjergbygade,

rom han selv havde faaet i Pant af Hennike Albrektson for 12 Mark Sølv. S. N. 10de Oktober pantsætter Hennike Albrektson, for 28 Mark Sølv, til Hinge Vinde, sin Gaard i Bjergbygade næst op til Martin Holtes, liggende vesten i Gaden. 1384 gav Edvard Henningsens Datter Margrethe, Enke efter en Borger ved Navn Luf, et halvt Stenhus i Slagelse til Sorø Kloster. 1385 folgte P. der Styre en Gaard paa Stenstuegade i Slagelse til Jens Knudsen. — S. N. pantsatte Herlof Nielsen til Engeldorp, der var Værge for Jakob Brages Børn, en bispe tilhørende Gaard i Slagelse for 13 Mark Sølv, til Niels Boesen, Borgmester samme Steds. — 1388 folgte og tilstjødede Niels Bosøn, Raadmand i Slagelse, Dronning Margrethe en ham tilhørende Gaard i Byen, liggende østen paa Bredegaden, tværs over for Kongens Gaard.

1398, 10de April, tilstaaar Polne Jønson, Borger i Slagelse, at have folgt til Biskop Peder Jensen i Roskilde, al den Arv, som han havde faaet efter Fru Befe, Hennike Prens Enke, og derfor at have modtaget fuld Værdi, hvorfor han kvitterer (Danske Magazin IV., 303—4).

1399, 19de November, udstedte Kong Eric et Brev om, at paa Hetterthinget i Sorø tilstjødede Elsebe, Enke efter Borgmesteren Hincelinus Finke, Dronning Margrethe en Gaard med Bryggerredskab, i Bjergbygade i Slagelse. — Angaaende dette Gaardsalg have nogle Thingvidner

af Slagelse Bything. I to af disse, begge daterede 15de December 1399, siges at Nikolaus Bøson erholdt Skjøde paa Gaarden, paa Dronningens Begne. I et tredie Bidne af samme Bything og samme Dato siges, at Broder Bennike Albertsøn, Præst af Graabrødre Orden, skjødede og afstod til Dronning Margrethe af den Aet, han havde i den Gaard, som Hincefinus Finke sidst iboede. Endelig haves et Bidne af samme Bything, dateret 17de Mai 1400, om at Godikinus Finkæ tilskjødede Dronning Margrethe sit Gods, nemlig en Gaard med Stenhus og Bryggerredskaber i Slagelse, med al den Arv i og udenfor Danmark, som var tilfalden ham efter hans Broder Hinke Finkæ.

1403, 1st Marts, udstedte Erik af Bommern et Brev, hvorved Byens Privilegier stadfæstes.

1404 tilstaar Niels Hansøn at have Antvorskov Klosters Gaard i Havestræde i Slagelse tilleje. — 1415 tilstaar Oluf Klokketøber at have i Leje af Antvorskov Kloster et øde Jordsmøn udenfor Smedegade i Slagelse. — 1416, 7de Januar, gav Jesper Clausen en Mand ved Navn Sago Pantebrev paa sin Gaard, kaldet Slusenborg, ved Kalksted Lej, for 6 lødige Mark. — 1420 folgte Claus Jensen, Bæbner, til Torkil Pedersen en Have, liggende mellem Hemming Gudmundsøns og Vorbings Gaard paa Skousegade. — 1422 befkender Peder Griis Byjoged i Slagelse, at have erholdt i Leje en Antvorskov Kloster tilhørende Gaard i Slagstorp. — 1435 skjøber

Lasse Find af Sigersted, Bæbner, til Peder Jensen Trebiedelen af en Bod, liggende østen næst ved Mageloge. — 1438, 4de Juni, udsteder Kong Erik et Brev, hvorved han nu for tredje Sinde tildømmer Hr. Sten Lasse, Ridder, en Jordskyld i Slagelse, som kaldes Tyvdebergs Penninge, som aarlig skal oppebæres.

1441, 2de Januar, udsteder Christoffer af Baiern et Brev, hvorved han stadfæster Byens ældre Privilegier, og tilføjer følgende nye Bestemmelser, idet han dog forbeholder sig Ret til at gjøre Forandring heri, hvis det skulde behøves:

1. Først at naar nogen tyft eller udlændisk i vor Kjøbstad Slagelse dør, da skal gives af hans Gods hver tiende Penning, halvt Kongen og halvt Byen, og haver den, som dør ingen Arving, da gaar om hans Gods, som gammel Ret og Sædvane er.

2. Item skal eller maa ingen gange eller ride i fornævnte vor Kjøbstad med spændt Armbørst Dag eller Nat; „burges“¹⁾ dette nogen at gjøre og fanger der Skade over, han skal beholde Staden „ubøthæ“²⁾

3. Item skal der ingen gange med Sværd eller Armbørst længer, end til han er kommen i sit Herberge.

4. Item skal eller maa ingen gjøre Sambindelse imod nogen Mand, og sænderlig imod Borgmestrene og Raadet, under Liv og Gods.

5. Item ville vi have Magt at sætte Borg-

mestre og Leide, og skal vor Foged med Borgmestrene have Magt og Leide, og Borgmestrene og Raadet skal have Magt at keise³⁾ Raadmænd, naar nogen af Raadet afgaaer.

6. Item skulle Borgmestrene og Raadet have Magt at regere alle Embeder efter Stjellighed og som de for os bekjendt ville være, og ingen skal mod deres Billie gjøre eller begynde Gilde eller noget Samfund, under sin Hovedlod.

7. Item skal alt Kjøbmandskab vejes udi fornævnte vor Kjøbstad, som i Stæderne veies; hvo det ikke gjør, han giver 3 Mark den, som sælger, og 3 den, som kjøber, halvt Kongen og og halvt Byen.

(Et lignende Brev af samme Dato er trykt i Friis Edwardsens Efterretninger om Skjelskør, S. 379).

1442 tilskjøder Henrik von Osten (eller Olsen?) Antvorskov Kloster 2 Boder, liggende i lille Kalsted Gade, imellem sin Svoger Willoms og Klosters Gaard, østen ved Gaden.

1460 kundgjøre Jens Brun, Prior i Antvorskov, Henning von Haffnen og Erik Underfen af Baaben, Brødre i samme Sted, Knud Marquardsen til St. Mikfels Kirke og Niels Laurensen til St. Peders Kirke i Slagelse, Præster, at de f. A. Torsdagen efter St. Mikfels Dag (altsaa 2den Oktober), med flere gode Mænd havde hørt og set Kong Christierns aabne Brev, skrevet van Bergament, og dateret Kjøbenhavns Slot 1460 Fre-

dagen før Trinitatis Søndag (altsaa 6te Juni), hvorved Kongen stadfæster Slagelse Borgeres Privilegier og giver dem samme Friheder som Borgerne i Roskilde (jvf. 1348).

1465, 26de Marts, pantsætter Hans Roodh, Borger i Slagelse, til Clement Griis, Borgmester sammesteds, sin Gaard og Grund paa Stenstuegade, for fire lødige Mark. — S. A. kjøber Hans Kare af Egerup til Klosteret to Boder, liggende paa Torggade i Slagelse, tværs over for Fiskekammerne, sydvest for Gadebrønden. — 1467 (i Februar) pantsætter Hans Zeipsen Rood, Borger i Slagelse, til Clement Griis, Borgmester sammesteds, for 16 ß Grot sin Gaard paa Steenstuegade, liggende vesten op til den Del, der før var pantsat.

1468, 6te November, befalede Kong Christiern I, at de mange frie Mænd flyttede ind i Slagelse, uden at ville gjøre Byens Lynge, skulde Borgemeistrene sørge for, at de kom til at svare Byens Lynge af deres Gaarde, som de andre Borgere.

1469, 29de Maj, udstedtes Vidne af Slagelse Bything, at Jurien Hansen i Borup og hans Broder Hennite, som kaldes Ringelberg, med deres Børge Niels Gris i Nordorp kjøbede og solgte til Morten Skinner, Borger i Slagelse, et Haverum, liggende vesten ved vor Frue Kirkegaard i Byen.

Fra samme Aar havez en mærkelig Gildestraa, eller som man nu vilde sige, en Samling Laugsartikler, for Smedene i Slagelse. Lignende Gildestraaer havez fra 1471 for Byens Skomagere

og Bagere; men vi vente senere at komme tilbage til disse Straaer, hvorfor vi her blot ville nævne dem.

Omtrent 1470 udstedes et Tingsvidne af Slagelse Bything om at Gerike Hansen og Klement Persen, Forstander for St. Erasmi Broderskab, som Kjøbmændene oppeholde, paa Broderskabets Begne afhænde til Hr. Mattis Feipson en Gaard i Stenstuegade, næst op til St. Mikkel's Kirkes Gaard.

I Aaret 1471 holdtes i Slagelse en streng Eksekution over en Morder, Gudsbespotter og Kirkerøver af adelig Herkomst, hvis Navn ikke vides. Han blev dømt til at brændes levende. Da han stod ved Waalet, fremtog han fra sin Barm en lille Væske med viede Oblater, som vare røvede i en Kirke, og sagde: Jeg har i 10 Aar ikke annammet Sakramentet, men nu vil jeg oprette den Forsømmelse. Derpaa tog han en af Oblaterne i Munden og sagde: Denne er for det første Aar og saa fremdeles. Henrik Meinstrup, kongelig Lensmand paa Korsør Slot, som stod hos og saa og hørte dette, lod derpaa begge hans Hænder afhugge og kaste i Jlden, hvorpaa Kroppen strax fulgte efter.

1472 tilstjødtes Jes Mikkel'sen, Raadmand Slagelse, Antvorskov Kloster en Gaard, liggende paa Kalsted Gade, paa den søndre Side ud mod Gaden, sønden fra Lagbækken, med sit Haverum

med saa Skjel, at deraf skal hvert Aar gives 6 Grote for Jordstyk til St. Jørgen (s. Hospitalet).

S. A. 30te December var Kong Christiern I. i Slagelse og udstedte der et Brev om, at Borgerne maatte indføre deres Varer todfrit overalt i Danmark. I Nøbby var der nemlig, trods Privilegierne, blevet affordret dem Told.

Et andet Brev af Christiern I., af 8de December, men hvis Aarstal ikke vides, angaar Fiskehandelen i Byen. Folk vlejede nemlig at indføre Fisk til deres Benner i Klosteret, uden at den kom paa Torvet, og Kongen befaler derfor, at al den Fisk, der kommer til Byen, skal føres op paa Torvet for at sælges, med Undtagelse af de imaa Bundter, hvis Værdi ikke overstiger 1 Grot.

1474 skjødede Hans Clausøn til Klosteret et Byggested hos Kalksted Leeb, kaldet Sluzenborg, i Slagelse.

1477 havde der været Trætte mellem Prioren i Antvorskov Kloster og Borgerne i Slagelse angaaende Oldensvine. Kongen stiftede derfor den 23de April Forlig imellem Parterne, i Følge hvilket Borgerne maatte have paa deres egen og St. Johannes Klosters Stov 350 Svin fri for Oldengjæld, foruden Lomaaneders-Grise. Dog skulde de, førend Svinene indlobes paa Stoven, opgive for Prioren, hvor mange Svin enhver Mand vilde have derind, for at Prioren kunde erholde den ham tilkommende Oldengjæld. Hvis Rogen drev

flere Svin paa Skoven, end han lod sig skrive for, skulde han have de overtallige forbrudt, Halvdelen til Prioren og Halvdelen til Borgemeister og Raad.

1478, 12de Januar, udstedes paa Slagelse Bything et Vidne om, at Peer Stræder der paa Thinget ledig og løs gav besfeden Svend Jep Nilsen for alt Gods, som tilfaldt Døth og Lasse Lassen, efter deres Broder Oluf Jepsen, fornævnte Jep Nielsens Stiffader. — 1481 gav Helle Peder Ebbeføns Efterleverste Antvorskov Kloster Halvdelen af den øde Jord, som ligger paa Løvegade i Slagelse, vesten næst Præstegaarden, som Hans Lech iboer, og rækker fra Gaden og nord ud til Marken. — 1482, 21de Oktober, udstedtes et Vidne af Slagelse Bything, at Boo Sudere og Niels Kof paa Hr. Claus Mortensens (Broder i Ebbelholt) Begne, som var Boos Hustrues Broder, skjødede til Niels Hemmingsen, Badstuemand i Slagelse, en Have liggende vesten ved vor Frue Kirke. S. A. tilskjødede Hr. Clemen Hare, Vicarius i Roskilde, Anders Pedersen sin Fædrenegaard i Slagelse, liggende næst op til den Strøm, som løber til Logbækken, som rækker til Kallsted Led, med Haverum og Abildgaard. — 1484 folgte og skjødede Karine Nebergs Datter, Hans Herminsføns Efterleverste, til Antvorskov Kloster en Abildgaard liggende østvest og søndenvest ved Skousegade med sit Fiskevand, og dertil den Jord liggende næst sønden op til fornævnte Abildgaard. S. A. folgte Jonas Juthe til Jakob Orm og Nicolaus

Bosøn et Jordsmønd paa Steenstuegade i Slagelse. — 1486, 11te Juni, pantsætter Hans Nodh, Bager og Borger i Slagelse, sin Gaard paa Steenstuegade i Byen til Jens Ulrichsen, for 5 lødige Mark danske Penninge. — S. A. skjødede Andres Mortensen til Antvorskov Kloster tredie Delen af sin Fædrenegaard, mellem S. Eligi Alters Bod og en Bod, som kaldes Klingelberg, i Slagelse; desuden skjødede han til Klosteret en Have liggende mellem Jens Ulrichsens Gaards Have og Hans Nines Have.

1489, 10 Martz, udstedte Kong Hans et aabent Brev, hvorved Byens gamle Friheder stadfæstedes og følgende nye tilføiedes:

1. Først at ingen der i Byen skal tage tyst Mands Penning at gjøre Forprang med sine Medborgere til Skade eller Forsang; hvo det gjør, har forbrudt den, halvt til os og halvt til Byen.

2. Item at Tyffe skulle ej kjøbe Talg, saltebe Huber eller Skind, uden i hele og halve Dejer og halvt og heelt Hundrede, og ej Talg uden i helt og halvt Stippund; hvo dermod gjør, bøde som deres Privilegier udviser.

3. Item tager nogen deres Drift af fornævnte vor Kjøbstad Slagelse ulovligen, da forfølges de derom, som det sig bør, efter Lovene.

4. Item om Jord. som øde ligger, og kjøbes og bebygges af Præster og andre, ville vi, at hvo iaadanne Jorder kjøber, skulle skatte og give deraf som tilforn givet og gjort er.

5. Item ville vi, at hvo Græsgang der vil nyde, han skal gjøre den Lynge, som gjøres til Soer og Antvorskov Kloster, som andre gjøre, der udi Byen ere.

6. Item ville vi, at ingen skal seide eller undfsige vore Borgere der udi Byen. Hvo det gjør, bøde derfor, som det sig bør.

Bed Tyskerne maa vel især forstaaes Lybekerne, der havde store Dplag og Udsalg, ikke blot af almindelige Kjøbmandsvarer, men ogsaa af Medicinalvarer.

1490, 9de Januar, gjør Kong Hans vitterligt, at paa Kjøbenhavns Slot var skicket Hr. Abbed Oluf af Soer Kloster paa den ene, og Niis Rok, Borgmester i Slagelse med flere Raadmænd og Almuesmænd sammesteds paa den anden Side, i Anledning af Trætte om den Rettighed, Soer Kloster har til en Mark og Overdrev, hedder Høsløf Mark og kaldes Lyngen, og fra Arilds Tid har været Overdrev, til Slagelse. Kongen havde da befalet Henning Weinstorp, Ridder og Landsdommer i Sjælland, og Hans Kieldsen, Rigens Rånfler, at undersøge Sagen. Abbeden sagde, at Klosteret ikke havde faaet sin Leie, hvortil Niis Rok og hans Medfølgere svarede, at Marken altid havde været Slagelse Overdrev, men at de gjerne vilde svare Klosteret Leie af dets Udæl. Det blev da bestemt, at Borgemester, Raad og Almue i Slagelse skulde nyde og beholde Marken evig og uhindret, dog imod at give Soer Kloster deraf til

hvert Aars Mikkelsdag 2 Tønder Lyneborger Salt; blev Saltet ikke leveret i rette Tid, skulde de give 4 Tønder til Mortensdag, og hvis heller ikke dette blev opfyldt, da 5 Tønder til Voldermisje. De to af Kongen udnævnte Mænd afgave deres Erklæring, og denne Bestemmelse blev nu stadfæstet.

1492 foresaldt atter en lignende Sag. Paa Retterthinget i Antvorskov den 1ste December, hvor Kongen, Hr. Henning Meinstorps Ridder, Vincents Jøerjen, Jørgen Marjvin, Eiler Bryste og fl. vare tilstede, mødte M. Peder Pederjens, Prior i Antvorskov Kloster paa den ene, og Niels Dlusjen og Peder Sørensen, Borgmestere i Slagelse med nogle af Raadet og Almuens sammesteds, paa den anden Side, i Anledning af Trætte om Panteholm og Høsløfmark, som Borgmester, Raad og Menighed i Slagelse havde havt i Leie af Klofret. Prioren sagde og beviste, at Leien ikke var bleven betalt, og desuden klagede han over, at Slagelse Borgere vilde have flere Evin paa Skoven, end de havde Ret til, samt at de dreve deres Evin fra deres egen og ind paa Klosterets Skov. Borgmesteren jvarede hertil, at flere end Antvorskov Kloster havde Rettighed i Høsløf Mark. Han fremlagde da et Brev fra 1419 som Beviis for, at kirkeværgerne til St. Mikkels Kirke, Frue Kirke og Helligaands Hus alle havde Rettighed i Høsløf Mark og Skov, og desuden fremlagde han et Brev fra Kongens Faders Tid, angaaende Olden

til 300 Svin foruden Lomaaneders Griise (altsaa vistnok Brevet af 1477). Det blev derfor nu fastsat: 1), at Lejen skulde betales i rette Tid, og at hvis det ikke skete, havde Prioeren Ret til at tage Skoven og Marken tilbage, uden videre Kettergang; 2), at Indbyggerne i Slagelse maatte frit have 400 Svin paa deres Skov mod Klosterets Skov, naar der var Olden; de Griise, der vare fødte efter S. Hansdag, skulde ikke tælles med. Naar Svinene dreves til Olden, skulde det opgives for Prioeren, hvor mange enhver Borger havde; senere skulde de tælles, og var der flere end 400, skulde heraf gives Oldengjæld. Hvis Nogen havde flere Svin paa Skoven end han havde opgivet, skulde han have disse forbrudt, halvt til Prioeren og halvt til Byen.

1494, 9de Oktober, gav Peder Griis, Byskriver i Rjåge, Jes Pethersen, Raadmand i Slagelse, Fuldmagt at skjøde til Jens Olrichsen, Borgmester sammebeds, sin Andel af Fruerløkken. — Den 15de December s. A. udstedes et Vidne paa Slagelse Bything, om at Jep (eller Jes) Petersen paa sin Stedsøn Peder Griises Vegne havde skjødet til Jens Olrichsen al hans Jord liggende i Fruerløkken, samt Halvdelen af en Have. Jordlodden og Haven havde Peder Griis, Byskriver i Rjåge, arvet efter sin Fader, Clement Griis, Borgmester i Slagelse.

1501, Mandagen næst efter S. Annæ Dag, bekjender Ole Doo (=: Daa) paa Ravnstrup at

have folgt til sin Broder Jacom Doo og hans Arvinger 3 Boder og Gaardsrum med et Hus i Slagelse. Som Vidner nævnes Passe Beck, Hr. Anders, Sognepræst til vor Frue Kirke i Slagelse, Hr. Hans, Forstander i Helliggejsts Hus sammesteds, og Hr. Povel, Sognepræst i Ottestrup. — 1502 folgte Per Laurensen en Gaard i Kjøbenhavn til velbyrdig Mand Jørgen Rud, Høvedsmand paa Stege; derimod skulde hans Hustrues Søskendebarn, for sin Andel i Gaarden, af Jørgen Rud have en Gaard i Slagelse. — 1511 folgte Jens Bygh, Raadmand i Slagelse, til Klosteret en Jord liggende næst uden Ledet hvor Claus Bobit forðum boede, sønden op til, hvor Logbækken begynder.

1512, 21de Februar, udstedte Kong Hans et aabent Brev om, at efter som han forleden „for nogen mærkelig Brøsts Skyld, som fandtes paa Skomager-Embedet i Danmark,“ havde tilbagefaldt den Straa, som Skomagerne i Slagelse havde og brugte, da tillader han nu med dette Brev, at Slagelse Skomagere skulde have den Embeds-Straa, som han forhen havde stadfæstet, og som nu fulgte med dette Brev. Dog skulde de herefter sælge Sto og Støyle for skjelligt Værd, og hvad Sageløb de hidtil havde givet deres Borgmestre og Raadmænd, efter deres Sraaes Lydelse, skulle de herefter give Byfogden paa Kongens Vegne. Deres Oiddermand forpligtes til at give Byfogden tilkjende naar Kongens Rettighed falder. Ingen maa gaa omkring i Landsbyerne paa en Mil nær Slagelse

og gjøre Sko og Støvler undtagen for Prælater og gode Mænd.

Denne Bestemmelse vedblev at gjælde i al Fald i de første Aar af Christiern den Andens Tid. Den 10de November 1514 fik nemlig Peder Beck, Byfoged i Slagelse, Kvittants for at have gjort Regnskab for, hvad han havde oppebaaret der af Skomagere, Skrædere, Kroenænd og Bryggere, samt i Jordskyld, Told, Sagesald m. m., siden han sidst gjorde Regnskab. — S. A. 1ste Juli var der bleven skrevet til alle Kjøbstæderne i Sjælland, angaaende Handelen, især Forbud mod Landhandel. — 1515, 6de Februar, fik Borgemeistrene i Slagelse Kvittants for at have betalt 400 Mark i Skat, som skulde have været betalt til sidste Mortensdag, samt for at have betalt 100 Mark, der var en Rest fra 1513.

Ved et Brev af 12te April s. A. tillod Kongen, at da Jubbyggerne i Slagelse havde lidt stor Skade ved Ildbrand, maatte de indtil videre nøjes med at betale 150 Mark i Stedet for 200 Mark i aarlig Byfskat. — S. A., 26de November, fik Byfoged Peder Beck Kvittants for at have leveret Kongen paa Regnskab et Stykke „swart ledst“ og en Sølvstok paa 24 Lod, samt rhinske Syiden i Gulb og 50 Mark danske Penge.

Ved et Brev af 11te Juli 1515 stadfæster Christiern den Anden Slagelse Byes Privilegier.

1518, 3de December, fik Borgemeistre osv. Kvittants for at have betalt 150 Mark „paa Regn-

flab" af deres Byfskat. — 1521 udstedes paa Slagelse Bything et Vidne om, at en Gaard paa Skovsegade, som havde tilhørt Gertrud Auffs Borgerste i Skjelslø, var paa hendes Begne af Borgemeſter Jep Olsen i Slagelse bleven ſolgt til Borger Hans Maſt ſammesteds. — 1522, 29de Auguſt, fik Jens Lueſen, Tolde i Slagelse, Kvittants paa den Told, han havde oppebaaret i Byen fra 21de December 1521 til 24de Auguſt 1521 i Alt 379½ Mark 7 Penninge.

Chriſtiern den Anden uſtedte forøvrigt flere Breve til alle Kjøbſtæderne i Danmark, ſaaſom 1515 om Skat i Aulebning af Dronning Eliſabeths Kroning; 1516 om Silbefiſteri i Liimfjorden; 1517 om, at Korn, Smør, Kjøb og Flæſt og andre Fødevarer, undtagen Silb og Al, ikke maatte føres ud af Landet, for at der ikke ſkulde blive Mangel paa Proviant, og 1519 med udførlige Beſtemmelſer angaaende Siſe (Told) af Vin og Öl.

Frederik den Førſte, der beſteg Thronen efter Chriſtiern den Andens Fordrivelse, var viſtnof ikke ſaa ivrig ſom Forgængeren for at fremhjælpe Borger- og Bondeſtaanden; men han forſømte dog heller ikke ganſke at varetage Kjøbſtædernes Interſſe. — Det førſte Brev, ſom kjendes fra ham til Indbyggerne i Slagelse, er af 4de Juli 1524 og angaar forſkjellige Forhold. — Da Borgmeſteren, Peder Sørenſen, havde gjort Indberetning om, at Præſter, Fogeder og Bønder brugte Handel og

Kjøbmandskab, Kjøbstæderne til Skade, samt at Bispekræmmere og andre løbe omkring paa Landet og drev Handel, befaler Kongen, at alt slikt skal være affkaffet. — Borgmestre og Raad bemyndiges til at gjøre Bestemmelser, hvorefter Borger-Smede og Skomagere skulle rette sig, og ligeledes om Embedsmænd (o: Haandværkere), der først komme i Embede, saa at disse ikke skulle saa haardt besværes, som hidtil er slet. — Ulovlige Havne maa ikke bruges til Kjøbmandskab, men kun til Fiskeri. — Men Kongen glemmer heller ikke at erindre Borgerne om „de store Velgjerninger, Hjælp og Trøst, som de lybske og vendiske Stæder have os og Danmark bevist i denne lange Feide og de endnu ere villige til at vove Liv og Gods for os og Kronen, om Noget paaftommer“; Kongen ønsker derfor ogsaa, at disse Stæders Borgere og Kjøbmænd, som komme her ind i Riget, skulle modtages med Velvillie. — Alle Kjøbstadmænd skulle fuldstændigt nyde deres ældre Privilegier, som Kongen lover at stadfæste efter Kroningen. (Breve af ganske samme Indhold, kun med Navnes Forandring, udgif til Skjelskør og Stege, og cimeligviis til flere Kjøbstæder.)

Kong Frederik blev kronet i Kjøbenhavn den 7de August 1524; men hvorvidt han derefter har stadfæstet Slagelse Byes Privilegier, vides ikke. Derimod har man et Brev, som han udstedte paa Kallundborg Slot St. Jeronimi Dag (30te September) 1525, hvorved Indbyggerne i Slagelse,

paa Grund af den store Tynge og Besværing, de have med at underholde Kongens Landsknægte, som ligge i Byen, fritages for at betale den By-skat, som de skulde have udgivet til dette Aars Miffelsdag.

Et vigtigt Bidrag til Kundskab om den Tids Priser høves i et endnu bevaret originalt Thingsvidne, dateret 23de Marts 1531, om hvad Korn gjaldt i Slagelse samme Aars Kyndelmisse (2den Februar), nemlig: 1 Skp. Rug 10 Alb., 1 Skp. Byg 8 Alb. og 1 Skp. Havre 2 Grotther Fra 24de April samme Aar høves et Thingsvidne af Skjelskør, paa hvad Korn gjaldt Torvedagen før Kyndelmisse nemlig 1 Skjeppe Rug 4ß, 1 Skjeppe Byg 8 Alb. og en Skjeppe Havre 5 Alb. (Begge findes i Gehejme Arkivet, D. Saml.) — Det bliver da forstaaeligt, at Borgmester og Raad i Slagelse 1528 kunde tilpligte Raadmand Jep Olsøn at betale Antvorskov Kloster 3ß i Jordskyld af den Gaard, han iboede.

1532, 2den Januar, skrev Lasze Gryndestøber, Byfoged i Slagelse, et Brev angaaende, at han dømtte en Stud at være tilfalden Kongen, indtil vedkommende Jens havde opøgt Tyoen, som skulde have stjaalet den og forfulgt ham, efter Loven, og „naar hans Tyv er dømt til Galge og Gren, da dømmes samme Jens Dun sin Stud igjen, eller denne Dag kommer for visere Mænd, som bedere Forstand have end jeg“.

S. A. 26de Maj udstedes et Brev, hvorved

Sortebrødre Kloster i Moskibe, paa Grund af Fattigdom, sælger en Klofret tilhørende Gaard i Slagelse til Hr. Jøns Bojon, Sognepræst i Sorterup. Gaarden laa norden ved St. Mikkels Kirke og vesten næst op til Raadhuset. Vilkaarene vare følgende: Hr. Jøns skulde give 100 Mart danske Penge for Gaarden, og han eller senere Gjere skulde hvert Aar ved Juletid give 3ß til Antvorskov Kloster, og han skulde stedse være vilig til at yde Sælgrens Klofterbrødre Naad og Bistand, „især den vor Terminsbroder, som gaar i Slagelse Termin i samme Gaard. Hvis Klofret senere fik Gyne dertil, skulde det have Ret til at tilbagekjøbe Gaarden for, hvad den til den Tid kunde være værd. (Danske Magazin II, 157. — Ved en Terminsbroder forståas en, som indsamlede Almisse til Klofret.)

Frederik den Første døde 62 Aar gammel Skjærtorsdagen den 10de April 1533 paa Gottorp Slot, der stedse havde været hans fjæreste Opholdssted. Han havde ved sin Regerings Tiltrædelse maattet love at beskytte og fremme den katholske Lære, men selv heldede han langt mere til den protestantiske, og i hans Tid vandt ogsaa Reformationen ikke ringe Fremgang. Kong Frederiks Regeringstid havde været fuld af Kamp og Uro baade i religiøs og politisk Henseende og den følgende Tid blev det ikke mindre. Efter hans Død herskede stor Uenighed mellem Partierne angaaende Valget af hans Eftersølger. Adelen vilde have

valgt hans ældste Søn Christian, der var en ivrig Lutheraner, men Gejstligheden stred for den yngre, Hans, som den haabede at kunne faa opdraget i den katholske Tro, og Følgen blev, at Kongevalget foreløbig blev udsat. Den fordrevne Kong Christian den Anden var 1532 bleven fængslet paa Sønderborg Slot, men Borger- og Bondestanden, der ikke havde glemt, at han stedse havde taget deres Parti mod de højere Stænder, ønskede ivrigt hans Befrielse og Gjenindsættelse. Lybækkerne ønskede det Samme, eller foregave i al Hald, at de ønskede det, og toge virksomt Del i Striden. De indgik Forbund med Borgmestrene Ambrosius Vogbinder i Kjøbenhavn og Jørgen Kot eller Mønter i Malmø, og det fælles Formaal skulde, som det hed, være Christiern den Andens Gjenindsættelse og Reformationens Indførelse. Grev Christoffer af Oldenburg, der var beslægtet med den fangne Konge, blev valgt til Lybækkernes Ansører, og den hele paafølgende Krig 1534 -1536 har efter ham faaet Navn af Grevens Fejde. Grev Christoffer ankom med en Flaade til Sjælland og bemægtigede sig i kort Tid ikke blot de vigtige Stæder, Kjøbenhavn og Malmø; men hele Staane, Sjælland, Fyen og de mindre Øer, hvor Christiern den Anden overalt blev hyldet. — Under disse Forhold var det, at Slagelse og flere Byer fik deres Privilegier stadfæstede af Grev Christoffer. Ved et aabent Brev, udstedt i Kjøge den 29de Juni 1534, gjør han bitterligt, at Slagelse Beboere, der i lang

Lid havde været bejværede og overfaldne af Sporefogder og andre Volds mænd, nu skulde være aldeles kvit og fri for disse, og han bestemmer, paa Kong Christierns Vegne, at de fra nu af skulde „ligge til Kongens Fødebur“, eller med andre Ord kun svare deres Afgift til Kongen. Borgmester og Raad fik Fuldmagt til selv at vælge deres Byfoged. (Brevet er trykt i Christian den Tredies Historie af Krug og Sephanius, Suppl. S. 21. — Samme Dag stadfæstedes Skjelskørs, og den følgende Dag Holbæks Privilegier.) — Men Grevens Herredømme var snart tilende, og hans Magt var allerede dalet betydeligt, inden Kjøbenhavn i Juli 1536 overgav sig til Kong Christian den Tredie.

Under Krigen havde denne Konge i Foraaret 1536 ladet udgaa aabne Breve til Kjøbstæderne Helsingør, Roskilde, Kjøge, Slagelse, Ringsted, Ræstved, Skjelskør, Stege, Vordingborg, Stubbekjøbing, Ryskjøbing i Falster og Raskov, om at levere Bartskjærere til Flaadens Behov. Disse Bartskjærere, hvoraf enhver af de nævnte Byer skulde levere en, skulde være forsynede med de nødvendige Bartskjærkister, med Forraad af Instrumenter, Forbindingsstykker, Salver osv.

Ved et Brev af 25de Maj 1537 tilstaar Eskil Thomsen, Prior i Antvorskov, og menige Convents Brødre sammesteds, at have udlejet det østen for Slagelse liggende „Stege Vænge“, til Byens Beboere. Disse og deres Efterkommere

skulde beholde det til evig Tid og svare i aarlig Leje og Landgilde 1 Fjerdings Smør, som de skulde levere inden St. Olufs Dag, naar de ydede den Tønde Smør og de to lødige Mark af Haarsløv Mark og Panteholm, som de ligeledes havde i Leje af Klosteret. — Et tilsvarende Bevis af samme Dato blev paa den anden Side udstedt af Borgmester, Raadmænd og menige Almue i Slagelse.

Det følgende Benaadningsbrev for Slagelse, som kjendes, er et Brev af 25de November 1545, hvorved Borgerne, for Troskab og villig Tjenestes Skyld, fritages for al den Besvær, som de hidtil have haft „med Væle og Bom at holde for vort Slot Korsør“. — Fra samme Aar haves en Gildeskraa for Skrædere og Overskærere i Slagelse. Den er stadfæstet af Bysoged, Borgmester og Raad. — 1547, 10de Oktober, blev der skrevet til Lensmændene overalt i Danmark, at mange Kjøbsteder besværes for stærkt i Kongens Fraværelse og at der flere Steder er Uenighed iblandt Borgerflabet, saa at Kronens Rettighed derover forsummes, hvorfor det paalægges Lensmændene at have behørigt Opsyn i disse Byer og at varetage saavel Byens som Kongens Interesse. Med Hensyn til Kalundborg, Slagelse og Nykjøbing i Dds Herred blev der desangaaende skrevet til Knud Bederfen Gnldestjerne, Lensmand paa Kalundborg.

Den 3de April 1549 fik Borgerne i Slagelse

Kongens Brev om, at paa Grund af den Skade, som nylig var sket i Byen (om det var v. Jildebrand eller paa anden Maade, omtalede ikke), vilde han eftergive dem to af deres aarlige By-skatter, som de ellers skulde have betalt for 1548 og 1549.

Den 8de Juli 1552 udstedte Kong Christian et aabent Brev, hvorved han tager Slagelse Borgere i Beskyttelse og stadfæster deres Privilegier, idet han dog forbeholder sig Ret til, senere at gjøre Forandring heri, om det skulde behøves.

Et Brev af samme Indhold udstedtes af Frederik den Anden paa Antvorskov den 5de November 1561. — Den næste kongelige Befaling angaaende Byen er saavidt vides Kong Frederik den Andens Brev af 12te April 1566 til Borgemeistre, Raadmænd og menige Borgere i Kalundborg og Slagelse, om at Peder Bille, Danmarks Riges Raad, havde faaet Kalundborg Slot i Befaling, hvorfor de skulde være ham hørige og lydige i hvad han paa Kongens Begne befalede, hvoimod han i Kongens Fraværelse skulde hjælpe dem til Lov og Ret. — At et saadant Tilhyn, som her omtales, nok kunde behøves, derpaa kan forøvrigt anføres et Exempel af et Brev, som Peder Ore den 9de December 1570 skrev til Kongen. Heri hedder det nemlig: „Desligeste giver jeg E. K. M. underdanigst tilkjende, at de 11 Knægte, som vare med at gjøre den Parlamente (s: Strid) udi Slagelse med Pax, ere dømt udi E. M. Raade og

Unaa', og den, som var Høvedsmand for samme Berlamente, er rettet, men de andre have fiddet udi Profosfjerne til i Dag, jeg haver i denne svare Kulde ladet dennem ud, og have de intet at tære, osv. Han ønsker derfor at vide, om de skulle sendes ud af Landet eller hvad der skal gøres ved dem (Peder Dres Levnet, ved Ryge, S 250). — Bag, som nævnes her er formodentlig Christoffer Bag, der samme Aar var bleven Lensmand i Holbæk.

Borgerne i Slagelse have i ældre Tider benyttet en Havn, som hed Skibholms Havn og laa ved Storbelt, omtrent vest for Byen. Den synes at have ligget ved Bredden eller Uløbet af Vaarby Na, der vistnok den Gang var end Del bredere end den nu er, men Stedet lader sig neppe bestemt paavise. (Paa Kortet over Sjælland i Blaeus store Atlas, den latinske Udgaves første Bind, omtrent fra 1662, findes Navnet „Skilholm“, hvilket naturligvis skal være Skibholm, ved Naens Udløb, og paa Kortet over Sydjælland i Pontopvidans danske Atlas T. 3 henævnes et Sted ved Kysten: Skibholms Odde). Naar denne Havn først er bleven indrettet, vides ikke; men den 15de August 1574 lod Kongen udgaae et aabent Brev, hvori siges, „at udi vort Land Sjælland, ved Pine Wølle, skal ligge en ulovlig Havn, kaldet Skibholm, hvilken Havn vi tilforn efter mangfoldige Klagemaal ved vore udgangne Breve have ladet aflyse og forbyde, at ingen vore Undersaatter der omkring boendes den skulde besøge eller der

bruge nogen Handel eller Kjøbmandskab", men at dette Forbud stedse bliver overtraadt. Det bliver derfor nu paa det strengeste indfjærpet, med den Tilføjelse, at Havnen kun maa benyttes af de Søfarende som Nødhavn. — Et Par Aar senere, nemlig den 22de Marts 1576, udgik Kongens aabne Brev om at „Hørishaffn“, den nuværende Bisserup Havn, der for nogen Tid siden havde været erklæret for en ulovlig Havn, nu atter indtil videre maattet benyttes af Bønderne til Udførsel af hvad de havde at sælge og Indførsel af hvad de behøvede, dog maatte her ikke udføres Staldøren eller drives anden ulovlig Kjøbmandshandel. Embedsmanden paa Korsør Slot, Ciler Krause, skulde sætte en Mand til at opkræve Told af Heste og Kvæg og hvad der ellers udførtes, og denne Told maatte han selv beholde i de Aar, i hvilke han var forlenet med Korsør Slot uden Afgift, hvorimod Tolden efter den Tids Forløb skulde tilfalde Kongen. (Ciler Krause var ved Brev af 23de Marts 1575 bleven forlenet med Korsør Slot uden Afgift, i 3 Aar, fra Philippi og Jakobi Dag, (d. 1ste Maj 1575 at regne).

At denne Havn er den samme som nu kaldes Bisserup og ligger ved Sjællands sydlige Kyst, ikke langt fra Hølstienborg, ses bl. A. af gamle Landkort. Paa det ovennævnte Kort ontrent fra 1662 kaldes den baade „Bisserup haffen“ „Huirrilds haffen“ Den omtales i Korthed i Danst Atlas, 3die Del S. 6, hvor der siges at „Bis-

serups Havn, forðum kaldet Hurrilbs eller Hvirvildshavn, af en Søhane Hvirvild, som der havde sit Tilhold, ligger under Holsteinborgs Grevskab og faar nogen Lyd af den lige ud for liggende Glænsø, men er nuomstunder ikke dybere end 6 Fod". I Saxos danske Krønike, Bedels Oversættelse 1575, S. 78, omtales en tapper Kriger ved Navn Hvirvild. Her fortælles nemlig, at han var fra Holland og at Kong Fridlef traf sammen med ham og dræbte ham i det sydlige Sjælland, i en Havn, som derefter kaldtes Hvirvilds Havn. I Danske Atlas VI, 268, tilføjes, at han skal have ligget begravet under en stor Sten, som Niels Trolle siden brugte til et Kapels Bygning. — Havnen vil nedensfor blive omtalt som liggende i Flakkebjerg Herred, hvortil kan bemærkes, at dette Herred først senere blev delt i Øster og Vester Flakkebjerg Herred. Men Navnet Bissrup er dog heller ikke nyt, da Bissrup Overdrev omtales i en Marktestjelsag fra 1559.

Vi vende atter tilbage til Skibsholms Havn. Ved et aabent Brev, daterede Antvorskov den 18de Oktober 1580, gjør Kongen vitterligt, at da Skibsholms Havn for nogen Tid siden var bleven afstøffet men Indbyggerne i Slagelse havde beklaget sig over den Skade, dette forvoldte dem, saa tilledes det nu at Skibsholms Havn atter maa blive en fri Havn til Byen, saa at alle uforbudne Vare maa ind- og udfibe her; dog skulde Befalingsmanden paa Antvorskov Kloster tilstifte en Told-

og Sifemester ved Havnen, for at opkræve Told paa Kongens Vegne.

Fra Aarene 1578—80 haves ligeledes et Par Kongebreve angaaende Byens Marker og Grunde. Et aabent Brev af 23de Maj 1578 er af følgende Indhold: Borgerne i Slagelse havde for nogen Tid siden indhegnet et Stykke af deres Overdrev, og paa den øvrige Del havde de for Betaling modtaget fremmed Kvæg paa Græs. Kongen havde derfor befaleet, at det, der var indhegnet, atter skulde udlægges til Overdrev; men da han nu kommer i Fortaring, at det indhegnede kun er ubetydeligt og de omliggende Byer til ringe Skade, tillader han, at det maa forblive indhegnet, som det er, dog at Indbyggerne afholde sig fra at tage fremmed Kvæg paa Græs paa deres Overdrev.

I disse Aar var det i flere Kjøbstæder blevet Sædvane, at en og samme Gaard hemlig pantsattes eller bortsolgtes 2 eller 3 forskjellige Steder. Kongen befalede derfor ved et Brev af 22de August 1580, at naar Noget vilde pantsætte eller sælge sin Ejendom, maatte det kun ske offentlig og til Tingene og hvis Noget havde solgt eller pantsat sin Ejendom paa anden Maade, skulde de give Borgemestrene og Raad Underretning derom. (Brevet er trykt i D. Magazin VI. 222 fg. med Fortegnelse over de Kjøbstæder, til hvilke det blev sendt, blandt hvilke Slagelse nævnes.)

Ved et andet Brev, dateret Antvorskov den

26de Oktober 1580, gjør Kongen vitterligt, at eftersom Peter Keet, Befalingsmand paa Antvorskov Kloster, paa hans Vegne og efter hans Befaling har bortkæstet nogle af Hospitalets Jorder i Slagelse til derværende Borgere, saa tillades det, at de, som have jaaet disse Jorder i Fæste, man beholde dem i Fæste for Livstid og ligeledes deres Enker efter dem, uden Stedmaal, kun imod at deraf stedsje gives den aarlige Jordskuld til Hospitalet.

Det følgende Aar blev der tilstaaet Byen en yderligere Gunst med Hensyn til Jorderne, nemlig ved Kongens Brev af 24de Maj 1581. Da der i Slagelse var mange forfaldne Gaarde og øde Byggesteder, som tilhørte dels Antvorskov Kloster og dels Hospitalet, og da disse Steder ofte bortkæstedes fra den ene til den anden, uden at Bygningerne vedligeholdtes og uden at den tilbørlige Jordskuld blev betalt, saa tillades det nu, at Borgerne, som havde eller erholdt flige Steder, maatte beholde dem som Ejendom og sælge dem til hvem de vilde; dog skulde de give Hospitalet eller Klostret den samme Jordskuld som hidtil var givet deraf, samt paa Grundene bygge og vedligeholde god Kjøbstadsbygning med Tegltag og i andre Maader, saa at heraf kunde gives sædvanlig borgerlig og Byes Lynge. Derimod skulde de have deres Ret til Grunden forbrudt, hvis disse Betingelser ikke opfyldtes.

Ved et aabent Brev af 15de December 1581 tillagde Kongen, at Indbyggerne i Slagelse ind-

til videre maatte være fri for at holde Waabsmænd og Bøsseskytter i Borgeløje; dog skulde de, naar disse Waabsmænd og Bøsseskytter i Følge kongelig Befaling passerede Byen, være pligtige at underholde dem paa en Rats Tid med Mad og Øl til Nødtørst. Det paalagdes Borgerne under tre Aar efter dette Brevs Datum at bygge og forbedre deres bygfaldne Gaarde og at opføre nye Bygninger paa alle øde og belejlige Steder. I den samme Tidsskrift skulde de ligeledes affkaffe alle Straatage, samt sørge for, at der i Byen var Staldrum til en 500 Heste, „naar vi did ville forordne vort Hoflager“. Ved samme Brev tillod Kongen, at Borgemestre og Raadmænd i to Aar fra Brevets Datum at regne maatte opbære den Aarlige Bystat, for at anvende den til Raadhusets Bygning og Forbedring, men ikke til noget andet Brug.

1582, 1ste Maj, udgik Kongens aabne Breve til Borgemestre og Raadmænd i Slagelse, Korsør og Skjelsør, angaaende Handlen. Fra disse Byer var der nemlig blevet klaget over, at Kjøbmænd fra Nederlandene og fremmede Søstæders opstibede deres Kjøbmandsgods her i Kjøbstæderne og holdt Tjenere til at udsælge det i smaa Partier, samt at de ligeledes solgte Varer paa Landet og der opkjøbte Korn i Skjeppevis. Alt slikt skulde derfor være strengt forbrudt. Dog skulde det ikke være de fremmede Kjøbmænd forbudt, med deres Skibe og Gods at besøge de nævnte Kjøbstæder,

og der sælge deres Varer i store Partier, til Borgere, Lensmænd og Adelen, af hvem de igjen maatte købe Korn i store Partier.

Den 6de Oktober 1582 var Kongen i Klostet i Nærheden af Slagelse, hvor han forøvrigt oitere vides at have opholdt sig, og udstedte herfra 2 Breve angaaende Slagelse By. Ved det ene af dem gjør han vitterligt, at for at Borgmestre og Raadmænd i Slagelse kunne have noget for deres Besværing og Umage, da tillades det at disse „maa og skulle altid herefter kvit og fri have, nyde, bruge og beholde et Stykke af Liungen for fornævnte vor Kjøbstad Slagelse liggendes, imellem Galle Vangen og lille Vang, som løber op til Lands Grav, udi sin Videlse og Bredelse efter som det nu begreben og foresunden er“. — Ved det andet Brev af samme Dato gjør Kongen vitterligt, „at efterjom vi nu have ladet indtage til vor og Kronens Ejendom og andel her til Antvorskov Kloster et Stykke af Slagelse Bysskov og af Liungen, som det nu udmærket er, saa og Langestræde og Grønnestræde, som have været Slagelse Byes Friheder“, da tillades det at Beboerne af Slagelse herefter skulle være „kvit, fri og forskaanebe for den Afgift, de hidtil have givet til Antvorskov Kloster, af Stegevænge, Høsløfmark og Banteholme, som er fem Fjerdinger Smør og elleve Mark aarligen, saa de fornævnte Vange Mark og Ejendom her efter kvit og fri, uden Afgift, skulle nyde og beholde, og skal her deres Privile-

gier, som de have om Oldengjæld, være nsfortrænet".

Genved et Aarhundrede tidligere, nemlig i Aaret 1490, var det blevet bestemt, at Heboerne af Slagelse aarlig skulde give 2 Tønder Salt til Sorø Kloster, imod at beholde jibstnævntes Andel af „Lynge“, men Slagelse Borgere fandt nu denne Afgift saa trykkende, at de søgte den ophævet, og dette blev dem ogsaa tilstaaet ved Kongens aabne Brev, udstedt paa Antvorflov den 28de December 1584. I dette Brev anføres, at Borgemeistre og Raadmænd i Slagelse havde givet Kongen tilkjende hvorledes Sorø Kloster har havt nogen Andel og Rettighed i den Mark og Overdrev til deres By, som kaldes Lynge, og at der for lang Tid siden var gjort en „Handel“, hvorefter Indbyggerne i Slagelse skulde beholde al Sorø Klosters Andel og Rettighed i nævnte Mark og Overdrev til evig Tid, imod at give deraf aarlig 2 Bremer Tønder Lyngeborgsalt til Sorø Kloster, men at de nu havde ansøgt Kongen om at fritages herfor. Kongen tillader derfor, at de maa være frie, og at „Hosløfmark, som kaldes Lynge, skal steds forblive, som det og hidtil har været, frit Overdrev til Slagelse Kjøbstad. Dog skulde Borgerne give anden kongelig Lynge og Rettighed, og forsyne deres By med gode Kjøbstadsbygninger og med gode Vosementer og Staldrum til vore Høffinder og andre som hid kunde hælde at komme.“ Marken skulde være fælles

Besiddelse, og ingen maatte særskilt indtage eller afspærre nogen Del deraf. (Originalbrevet paa Pergamente findes i Raadhusarkivet i Slagelse. Det er rigtignok dateret den 28de December 1585, og samme Dato har det i Sjællandske Registre Nr. 12 i Gehejmearkivet; men man ser her, at Nytaar er regnet fra Julen, saa at det vistnok menes 1584.)

Veed et Brev af 25de Jannar 1585 fritages Borgerne for Skat, Hold og al anden kongelig Tynge i 3 Aar fra Brevets Datum at regne, hvorimod det paalægges dem at forsyne Byen med Staldrum og Plads til Kongens Højsinder og andre som komme dertil. — Et følgende Brev fra Kongen, angaaende Slagelse er dateret Kronborg den 8de August 1586. Indbyggerne havde klaget over, at de meget besværedes med Kjørsler, og ansøgte om Lettelse, og Kongen tillader derfor at de maa være forstaaende for slikt, undtagen nogen kommer med vor Pasbord, eller og med vor Rentemesters, os elskelig Christoffer Valkendorfs, vor Mand og Baad, som iligen skulle afsted befordres eller og naar vor Vej der fremfalder, at vort Fædebuur og medhavende Folk og Gods skulle forfremmes".

Dette er saavidt man veed det sidste Brev fra Kong Frederik, angaaende Slagelse. Han døde den 4de April 1588 paa Antvorskov, der havde været et af hans Indlingssteder. At han ofte opholdt sig i denne Egn har vistnok i mere end en Hensende været til Gavn for Slagelse.

Fra Christian den Fjerdes Tid have de Ligeledes nogle Breve angaaende Slagelse. Et af disse, af 28de Juni 1592, er af følgende Indhold Borgerne havde angivet, at der var bleven krævet Skat af dem, men tillige beraabt sig paa Kong Christierns Brev og sagt, at de paa Grund af attite havde været forskaandede for 50 Mark, saa at de fra den Tid af ikke havde givet mere end 150 Mark. Da deres Røring endnu kun var ringe, havde de ansøgt om, at denne Vettelse fremdeles maatte vedvare; dette bliver dem nu tilstaaet, i Betragtning af, at de ofte besværes med at flytte og underholde Kongens Folk. — Ved et Brev af 13de Januar 1593 gjør Kongen vitterligt, at da der i Flakkebjerg Herred skal være en ulovlig Havn, kaldet „Høildshaffen“, hvor baade Udenlandste og Indenlandste løbe ind og ind- og udfiske Kostoffer-Ol, Bismar-Ol, Heste, Øren og andet Kvæg osv., skjønt slikt baade i Frederik den Andens Tid og senere var blevet forbudt, hvorved Kronens Told formindskes og Undersaatterne i Næstved, Skjelskør, Korsør og Slagelse lide Tab, da vil Kongen strængelig have indenlandste og fremmede Kjøbmænd og Andre forbudt at indløbe i denne Havn og at handle med Beboerne deromkring, enten med fremmed Ol, Heste, Øren, Salt, Humle, Staal eller andre Kjøbmandsvare, eller at ind- og udfiske disse. Enhver som handler herimod, skal have Skib og Gods forbrudt og straf-

ses efter Loven, og Embedsmanden paa Korsør Slot skal paase, at denne Befaling overholdes.

Et Brev af 1ste Oktober 1597, kunne vi, dets Vigtighed uførtalt, snart blive færdige med, da det kun handler om, at Kongen tager Byens Borgere i Beskyttelse og stadfæster deres Privilegier. Ved et andet, af 4de August 1605, maa vi derimod opholde os længere. Det handler om tildels en Vare, der altid har været i Undest, og ikke mindste hos Christian den Fjerde og hans Samtidige. Kongen er kommen i Forsaring, heder det i Brevet, at den Vin, Rostotter Öl og anden fremmed Drik som indføres i Slagelse, ofte forfaltes og altid holdes i høj Pris, uden Hensyn til hvorledes Aaret Vin- og Kornhøst har været, samt at der i Byen sker stort Bedrageri med hvad der forhandles af saltet Kjød, skotsk, norsk og flamsk Sild og anden salt Fisk, som sælges i hele og halve Tønder, idet Varerne tidt ere flette eller Tønderne for smaa. Borgmestrene og Raadet skulde derfor strax udvælge nogle svorne Mænd til at prøve dette Rostotter- og andet Öl, som indførtes i Byen, og vrage det flette samt bestemme Prisen paa det øvrige, i Forhold til dets Bestaaffenhed og Aarets Pris paa Korn og Humle. For at prøve Ollet skulde de have 8 St. dansk af hver Læst. Andre svorne Mænd skulde prøve alt hvad der indførtes af salt Kjød, Sild og anden Fisk. De skulde anbringe forskellige Mærker paa Tønderne, til Kjendetegn paa om Varerne vare gode,

middelmaadige og flette og om Tønderne havde den rette Størrelse. De skulde have 12 St. danske for at vrage og 2 St. danske for at mærke hver Læst, og 6 $\frac{1}{2}$ danske for at forhøje Læsten naar det ajordes fornødent; en Mand, som bevogtede Godsset medens det blev bejet og vraget, skulde have 2 $\frac{1}{2}$ Læst af hver — De Vinhandlere, der handlede med Rhinstvoine, maatte ikke tillige handle med fransk eller spansk Vin, og omvendt. Nogle svorne Mænd, hvoriblandt skulde være idet mindste en af Raadet, skulde en Gang hver Maaned og til andre Tider visiterer alle Vinkjælderne og paase, at denne Befaling overholdtes. Desuden skulde de en Gang hvert Aar bestemme Prisen paa de forskjellige Slags Vine, som udsolgtes i Kande- eller Pottevis, al: i Forhold til Aarets Vinhøst og Vinens Vækkelse. For deres Umage hermed skulde de have en Pot af hvert Fad Vin, og den Tært, de fastsatte, skulde opslaaes paa Raadhuset, til almindelig Efterretning. Den, der folgte en anden Slags Vin end han var berettiget til, eller fortalet Vin skulde have sin Beholdning forbrudt til Kongen og Byen, og den, der tog mere, end Tærten angav, skulde ligeledes straffes. (Et Brev af samme Indhold, men af 2den August 1605, og med Navns Forandring, er trykt i Huberz Aftistykker angaaende Aarhus II, S. 5—9)

Den 25de Maj 1608 blev der skrevet til Kjøbstæderne overalt i Danmark, at da Borgerstæderne nu havde havt deres Fuldmægtige og

Udstub paa Herredagen i Kjøbenhavn, for at vælge Prins Christian til Thronfølger, lover Kongen paa den unge Prinses Vegne, at denne inden sin Regeringstiltrædelse skal bekræfte Kjøbstædernes Privilegier. Dette Løfte blev, som man veed, overflødig, idet Prins Christian, der var født 1603, allerede døde 1647, Aaret førend Faderen.

1609, 15de September, udstedte Holger Gagne til Frøsløv, Provst til Roskilde Domkirke, et Pergamentsbrev, hvorved han til Jordskyld ublejede til Hr. Christen Winter, Prædikant til Antvorskov Slot, 3 af S. Mikkel's Kirkes Jordsmon og haver liggende i Klotter-Stræde i Slagelse. (Danste Selskabs Tilvært, S. 237.)

1627 holdes Herredag i Slagelse, eller paa Antvorskov

Ved et Brev af 3die Juni 1631 ubleje Jakob Bosen Borgmester, Niels Jensen, Anders Jesperjen, Bogn Kjeldsen, Peder Rasmussen, Jens Olufsen og Christoffer Nielsen Graa, Raadmænd, noget af Byens Jord ved Enden af Fruegade, til Eiler Pederjen, Beriber paa Antvorskov, for en aarlig Leje af 3 Mark Mønt a 16 St.

1635, 23de Marts, befalede Kongen, at Byens Indbyggere som Bidrag til Vaadsmænds og Postbudes Underhold skulde erlægge 56 Rd. til hvert Aars S. Hansdag.

1645, 18de September, fik Kjøbstæderne i Sjælland, Fyen, Volland og Falster 3 Aars Fri- tagelse for Skat, da de havde lidt meget ved Ind-

kvartering. Hvad enhver Kjøbstad kunde bevise at have forstrakt Borgerne med, skulde godtgjøres, saasnart Rigets Tilstand gjorde det muligt, og kunde der ellers anføres noget, hvorved Borgerstabs Stilling kunde forbedres, vilde Kongen tage dette i Betragtning (Aftstykker etc. udg. af Fyens Stifts lit. Selsk. 1 Saml. S. 11—12).

1646, 9de Marts, tillader Kongen ved et aabent Brev, i Følge Anmodning af Borgmestre og Raad i Slagelse, at der i Byen hver Tirsdag i Fasten maatte holdes Hestemarked; dog maatte enhver ogsaa sælge sine Heste andetsteds. — S. A. 16de Maj fik Byen en ny Begunstigelse. Endel af Overbrevet var blevet indhegnet og udfiistet imellem Borgerne i Forhold til disses Stat; Kongen tillader derfor nu, at denne Udfiistning maa gaa ved Magt, og at enhver maa sælge sin Part til hvem han vil, dog kun til Borgere i Byen.

Christian den Fjerde døde den 28de Februar 1648, og da hans ældste Søn, Prins Christian, der for længe siden var valgt til Thronfølger, allerede var død Aaret før Faderen, blev nu den næstældste Søn, Prins Frederik, valgt. — Blandt de Mænd, der vare tilstede i Kjøbenhavn den 19 April 1648, i Anledning af Valget, nævnes for Slagelses Bedkommende: Clemens Pedersen, Anders Knudsen og Hans Niber (Aftstykker udg. af Fyens literære Selskab, I, 15). — Da Haandfæstningen ved Regeringsforandringen 1660 skulde kasseres, mødte paa Slagelse Byes Vegne:

Clemens Pederfen og Jens Knudfen (Geh. Arkivets
Aarsberetninger II, 123).

Kong Frederik den Tredie stadfæstede den 30te
November 1648 Slagelses og flere Byers Privi-
legier. — Den 6te September 1649 befalede han,
i Anledning af en Klage, som var indkommen fra
Korsør, at Slagelse Borgere ikke maatte have Ud-
salg af deres Varer i Korsør; dog maatte de ind-
og udslibe dem her, mod at betale Bropenge, og
deres indslibede Varer maatte de lade ligge her en
kort Tid, indtil de kunde faa ført dem til Slagelse.
de maatte ogsaa kjøbe Varer af fremmede Skippere,
som kom til Korsør, men først efter at disse
Skippere, til Korsør Borgeres Bedste, havde ligget
her i 3 Dage. — Den 26de Juni 1650 udstedte
Kongen to aabne Breve angaaende Slagelse.
Det ene er af følgende Indhold: Borgerne havde
forhen haft fri Græsgang til deres Kvæg i et
Overdrev kaldet Storstov og liggende til Antvor-
stov Slot; men herfra vare de for nogle Aar siden
blevne udelukkede derved, at Kongen havde ladet
nogle Enemærker af Overdrevet indtage til Stute-
riets Brug. De havde derfor ansøgt om Brugen
af den nævnte Græsgang, som nu ogsaa tilstodes
dem, indtil videre, dog maatte de kun inblade saa
mange Kreaturer paa Græsgangen som Lensman-
den paa Antvorstov tillod. — Ved det andet Brev
af samme Dato blev det tilladt, at Borgerne paa
egen Bekostning maatte opføre 1 eller 2 Huse
ved den 1 Mil fra Byen beliggende Skibsholms

Havn, for her at oplægge de Varer, som ikke strax kunde befordres videre. Men ved selve Havnen maatte ikke handles med andre Varer end Tømmer. (Denne Havn skal i Følge D. Atlas være benyttet endnu 1694.) — Den 5te November 1650 til-
 lod Kongen, at Byens Indbyggere i 3 Aar, fra 1ste November s. A. at regne, maatte være fri for en Trediedel af deres Borgeleje penge; dog skulde de betale, hvad de skyldte indtil sidstnævnte Dag.

En Ildebrand ødelagte den 22de Juni 1652 omtrent 100 Huse i Slagelse, hvorefter Borgmester og Raad ansøgte om Løttelse i Skatterne, idet de anførte, at Branden i Løbet af 3 Timer havde ødelagt mere end Halvdelen af Byen. Kongen tillod derfor ved et Brev af 22de Oktober s. A., at Borgerne i 3 Aar fra Brevets Dato at regne maatte være fritagne for Stat, Borgeleje penge og Accise, de skulde derfor gjenopbygge Byen og paa tilbørlige Steder gjøre rigtigt Regnskab for den Accise, som hidtil var indkommen. — Den 1ste September 1656 blev der tilstaaet dem 3 Aars Forlængelse af denne Skattefrihed, og den 3die December s. A. endnu en yderligere Forlængelse paa 2 Aar. Under Pesten i Kjøbenhavn 1654 blev det den 15de Juni befalet, at ingen maatte begive sig fra Korsør til Nyborg, uden enten i Korsør eller Slagelse at have været stille overliggende eller uden at kunne fremvise Kongens Pas.

Den 22de Marts 1661 fik Daniel Vinholdt

(eller Weinholbt) i Slagelse Eneret til her at handle med fransk Vin, Rhinskvin og fransk Brændevin, dog maatte Andre indføre disse Varer til eget Forbrug. — Det var ved denne Tid vanskeligt at skaffe det so nødne Antal Værger for Umyndige, især da Kirkeværger og Præsternes Medhjælpere i Følge Recessen vare fritagne, og Kongen befalede derfor den 22de December 1661, at de nævnte Personer indtil videre skulde paatage sig at være Værger for Umyndige, naar Borgmester og Raad paa lagde dem det.

I et Brev af 18de Oktober 1665 hedder det, at Smebegade er jaa snever, at den i Markedstiden ganske spærres af Kramboder, og Kongen befaler derfor, at disse i Markedstiden skulle opslaaes paa Bredegade, men denne Befaling ophævedes den 19de Oktober 1670. I begge disse Befalinger tilføjes, at Hestemarkedet skal holdes paa samme Sted som hidtil. Den 27de Juli 1668 var der faldet en Højesteretsdom i en Sag angaaende Jens Nielsen Kagebager, der havde dræbt Peder Ebbesen i Slagelse. Af de udnævnte Sandemænd havde de 7 „svoret Jens Nielsen fra sin Fæd“, og deres Erklæring var nu bleven stadfæstet; de øvrige ni havde derimod givet en modsat Erklæring, som var bleven kjendt ugyldig, og for hvilken de desuden vare blevne dømt til at straffes efter Loven. Men disse ni Sandemænd havde derefter ansøgt Kongen om at tilgive dem deres Forseelse, og en saadan Tilgivelse blev dem ogsaa tilstaaet

ved et Brev af 14de September 1668. — Den 20de April 1669 blev Jens Ebbesen, Borgmester i Slagelse, i Følge en fra ham indkommen Ansøgning, fritagen for at svare til, hvad der, inden han blev Borgmester, var stet med Hensyn til Umyndiges Arveparter og Byens Indtægt, Udgift og Regnskaber. — 1666 og 1669 hjemføjtes Byen atter af Ildbrande, hvoraf den sidste ødelagde 36 Gaarde. — Den 12de Martz 1695 tillod han, at Bognmændene i Slagelse naatte tage lige saa høj Betaling som Bognmændene i Kjøbenhavn og Korsør, nemlig fra Paaske til Middelsdag 2 Mk. 12 ß , og fra Middelsdag til Paaske 3 Mk. 4 ß for hver Mil.

Den 15de Februar 1701 udstedte Marie Lehn, Enke efter Peder Pedersen Bording i Slagelse, et Skjøde til Jens Brun, paa endel Gods i Øster-Flakkebjerg Herred, Vollerup By, nemlig Vollerupgaard, hvis Hartkorn efter den nye Landmaalingss-Matrikul var 16 Tr. 2 Sk. 3 F. 2 $\frac{1}{2}$ Alb., samt 3 Gaarde og 5 Huse. Det hele udgjorde omtrent 39 $\frac{1}{2}$ Td. Hartk. Skjødet er understrevet af Marie Lehn, sal. Bordings, af hendes Broder Abraham Lehn som Laugværge, samt af hendes Søn Arild Hansen og Christian Soel. Det findes i Geheimearkivet. Skjøndt der nævnes Øster-Flakkebjerg Herred, er der dog vistnok meent noget Gods i Gimlinge Sogn, der i al Fald nu hører til Vester-Flakkebjerg Herred. — Paa Vollerup Mark, vest for Byen, ligge nu to almindelige

Bøndergaardene, der bære tydelige Spor af at have været omgivne af Grave og at have udgjort en stor Gaard (Trap, Beskrivelse af Danmark, 2 Udg. II, 403).

Om Ildbebranden 1740 siges i Pontoppidans danske Atlas III, 19: „Saa gjorde og i vor Tid den tredie Ildbebrand 1740 ikke liden Skade paa nogle Snesse Gaarde midt i Byen, men skaanede til Lykke begge Sognekirkerne som andre publicke Huse.“ Men at denne Ildbebrand dog ikke skaanede Raadhuset, ses af et latinsk Program af Rektor Rhud, hvoraf findes et Uddrag i Dvistsgaards Skoleprogram 1831 S. 11. — J. D. Atlas VI, 291 siges, at 1740 brændte 44 Gaarde og Huse midt i Byen, men at Kirkerne og Stolen bleve reddede, og at 1772 brændte hele Skovsøgade, som bestod af 22 Gaarde og Huse. — 1804 afbrændte atter endel af Byen.

J. Pontoppidans danske Atlas, VI. Del, der udkom 1774, siges bl. A. om Slagelse: De største Gader ere Smedegade og Bredgade, de øvrige ere Skidenstræde, Skovsøgade, Fruegade, Torvet, Kjøngegade, Nyportstræde, Bøddelstræde, Løvegade, Steenstuegade, Bjergbygade og Slotsgade, hvoraf nogle ere næsten øde. Gaardenes og Husenes Antal er endnu 256. — Magistraten bestaar af en Borgmester, der tillige er Apotheker, to Raadmænd, den ene tillige By- og Herredsfoged, den anden tillige By- og Raadskriver. — Foruden Magistraten ere Byens Indvaanere: To Sognepræster,

en Kapellan til S. Mittels Kirke, Rektor, Konrektor, 2 Hørere, 1 Hospitalsforstander, Strand-Visiteur, Chirurgus, Musikant, 2 privilegerede Bærtshusmænd, 8 Kjøbmænd, 83 Haandværkere af alle Slags og endel Adelsmænd. Borgernes Antal er 180 Indbyggere foruden de Militære, Unge og Gamle ialt 1200 Sjæle.

Vi ville her anføre Navne paa saa mange af Byens ældre Borgmestre, Raadmænd og Byfogder, som kjendes. I ældre Tider har der uden Tvivl steds været 2 Borgmestre, der valgtes for et vist Tidsrum, og hvoraf flere senere bleve Raadmænd.

Af ældre Borgmestre kjendes følgende Niels Bosøn 1385. — Hinckinus Finke 1399. — Peder Jensen 1399. — Jakob Oluffen 1410, 1431 (maaste 2 Personer af samme Navn). — Johannes Wimere 1410. — Fobis 1417. — Niels Neb 1425, 1431. — Clement Griis 1465, 1467, 1471. — Gerike Hansen 1471, 1478. — Torben Petersen 1478 — Nis Kof 1490. — Niels Oluffen, 1492 — Peder Sørensen, 1492 — Jens Olrichsen 1494. — Peder Mogensen 1514. — Jep Olsen 1521. — Peder Sørensen 1524. — Jakob Bosøn 1631, 1635. — Jens Ebbesen 1670, 1672 (tillige Hospitalsforstander). — Jørgen Mittelsen 1671. — Mogens Jakobsen 1697. — M. Bohusen 1708.

Som Raadmænd nævnes: Niels Bosøn 1388. — Jens Nielsen 1416. — Niels Neb 1436. —

Herman van Lippen 1436. — Jens Neb 1441.
 -- Peder Gris 1456. — Este Jensen 1464. —
 Henning Grydestøber 1465. — Jes Mikkelsen
 1472. — Peder Torfilsen 1473. — Jes Kot
 1478. — Per Kelsen 1478. — Nis Kot 1490.
 — Niels Oluffen 1492. — Peder Sørensen 1492.
 Hans Clausen 1493 (D. Mag. 3 N. 4 B. S.
 328). — Jes Betherfen 1464. — Jep Bygh 1511.
 — Beer Oluffen 1514. — Mattis Povelsen 1514.
 — Peder Sørensen 1524. — Jep Olsen 1528.
 — Peder Suur 1532—1549. — Johannes Jen-
 sen 1560. — Niels Bruun 1560. — Mathias
 Guldsmed 1589, døde 1607. — Christoffer Laurid-
 sen Stræber 1602, døde 1619. — Peder Suur.
 Christen Raare. — Povet Skriver. — Jakob Jør-
 gensen. — Peder Mortensen. — Hans Jensen
 Skytte, døde 1624. — Niels Graa, døde 1629.
 -- Boon Kjeldsen 1631. — Jakob Bøson. --
 Peder Rasmussen 1631. — Anders Jespersen
 1631, døde 1637. — Jørgen Kosob, døde 1639.
 — Christoffer Nielsen Graa 1631. — Jens Oluf-
 sen 1631. — Niels Jensen (Kjøgemeester) 1631.
 — Anders Knudsen, døde 1652. — Niels Høffding.
 — Karsten Michartsen. — Klemend Pedersen
 Skriver. — Erik Knudsen. — Christen Madsen
 1648, døde 1654. — Laurids Nielsen. — Jørgen
 Mikkelsen. — Jens Ebbesen. — Mogens Jakob-
 sen 1688. — Niels Suur 1696.

De ældste Bysfogder, som kjendes, ere: Niels
 Bøson (Bæbner), 1398, 1399, 1400, 1402 1410

— Peder Griis 1415, 1422, 1431, 1436. —
Peder Beck 1514, 1515. — Lasse Grydestøber
1532.

Det gamle Raadhus, der laa ved St. Mikkels Kirkes Nordside, blev aldeles ødelagt i Ildbranden 1740, hvorefter et andet blev indrettet paa det nuværende Gammeltorv, der indtil den store Brand 1804 var Byens Hovedtorv (Ovstgaard's Program 1831. S. 11). I en Skrivelse af 9de December 1753 melder Byens Magistrat, at saavel Raadstuen som alle Gavebrevene ere i sidste store Ildbrand opbrændte (Hojmans Fundationer VIII, 118). Det nuværende Raad- og Thinghus i Løvegade er fra Christian den Ottende Tid.

St. Mikkels Kirke ligger paa et højt Sted, omtrent midt i Byen. Den har 3 Skibe og ikke blot en tresidet Chorflutning ved Hovedskibet, men ogsaa lignende mindre Afslutninger ved Sideskibene. Som allerede omtalt er den nuværende Bygning vistnok opført i det fjortende Aarhundrede, men nogen bestemt Efterretning herom kjendes ikke. Derimod fandt man ved den gennemgribende Reparation, som Kirken underkastedes 1874 følgende Indskrift paa en af Gjordbuerne det sydlige Sideskib: Anno: Domini: M: CCC: XXX: III: confecta: est: hæc: testudo. (I det Herrens Aar 1333 er denne Svælvning fuldført). — At Kirken i Ribbelsalderen har været Anney til Provstiet

i Roskilde, ses af Diplomer af 1283, 1336 og 1344. (Af det sidste findes Uddrag i Suhms D. Hift. XIII, 202—3). Den 12de Februar 1344 befalede Kong Baldemar, at Provstiet i Roskilde, hvortil Kirken var annekteret, skulde lade Gudstjenesten i den besørge ved en Vikar; derimod skulde Kapitlet i Roskilde aarlig lade holde 2 Aartider for Kongen og Dronningen og deres Børn, samt for de fremfarne danske Konger og Dronninger og deres Børn, og ligeledes for Kongens Esterkommere. Den ene skulde holdes paa Philippi og Jakobi Dag om Aftenen med 9 Lektier i Choret, og det med Lys og andre Prydselser, Dagen derpaa skulde til Epistelen og Evangelium synges Messe i Choret for de Afdøde tidlig om Morgenens, og samme Dag indensfor Choret læses Messer for de Afdøde ved alle Altene. Den anden skulde holdes St. Dionysii Dag paa samme Maade; saldt Andres Aartid ind paa bemeldte Dage, da skulde de forflyttes til en anden Dag.

Hertil kunne endnu søjes nogle Gfrierretninger om St. Mikkels Kirke, men som begynde et helt Aarhundrede senere. — 1444 solgte Jep Flygh og Jon Pedersøn en Gaard og Jord i Slagelse til Hr. Oluf, Sognepræst til St. Mikkel. — 1456, 15de Juli, meddelte Erkebiskop Tue af Lund, og endel flere Biskopper, som da vare forsamlede i Kjøbenhavn, Afsked til St. Jakobi Alter i St. Mikkels Kirke i Slagelse. — 1468, 31de Oktober, gav Biskop Oluf Mortensen af Roskilde og nogle

flere Biskopper, som da vare forsamlede i Kalundborg, Afslad til Guds Begems Alter i St. Mikkels K. — 1472, 27de August, indviede Biskop Oluf Mortensen af Roskilde St. Jakobi og St. Christofori Martyrers Alter i St. Mikkels K. og gav 40 Dages Afslad til alle som besøgte samme Alter. — 1476, 31de Juli, gav Erkebiskop Jakob af Upsal og endel flere Biskopper af Danmark, Norge og Sverig, som da vare forsamlede i Kalmar, Afslad til Hellig Begems Alter i St. Mikkels K., og paa samme Dag og Sted gave de Afslad til St. Jakob Apostels Alter i samme Kirke. — 1480, 25de Oktober, gav Erkebiskop Johannes af Lund og flere danske Biskopper, som da vare forsamlede i Kalundborg, Afslad til St. Erasmi Alter i nævnte K. — 1489, 9de Juli, gav Erkebiskoppen af Lund og Trondhjem med Biskoppen af Lybek og flere Bisper af Danmark og Norge, som da vare forsamlede i Kjobenhavn, Afslad til nævnte St. Erasmi Alter. — 1501 skjødede St. Mikkels K. til Antvorskov Kloster en Jord liggende ved Havesstrædet og indgjerdet til Klosters Abildgaard. — 1505 skal en gammel Altertavle i Kirken være forfærdiget, i Følge en Jndskrift, som er trykt, i Dänische Bibliothek III, 14.

Et St. Annæ Alter og St. Annæ Kapel i St. Mikkels Kirke nævnes flere Gange. En Jakob Mosle, Kapellan i dette Kapel, nævnes i Dän. Bibl. III, 155. — Den 16de Novb. 1506 udstedtes et Vidne af Slagelse Bything, at P. Brun,

Byskriver sammesteds skjøbde en Gaard der i Byen fra Kyrstine Kresterus til St. Annæ Alter i det nye Kapel i St. Mikkel's K., med saa Skjel, at hun skulde bebo Gaarden saa længe hun levede. — Den 6de Maj 1510 udstedte samme Bything et Vidne om, at Per Mortensen, Borgmester i Slagelse, med Hr. Troels Nielsens Fuldmagt havde skjødet til St. Annæ Alter i det søndre Kapel i St. Mikkel's Kirke i Slagelse en Gaard beliggende ved Badstuen. — Den 19de Januar 1513 var Jens Lauridsen, Erkebøgn i Roskilde, i St. Mikkel's K. i Slagelse og adskilte en Trette imellem nogle Personer om en Gaard i Byens Steenstuegade, hvilken han tildømte St. Annæ Kapel i Slagelse. —

Den 30te Oktober 1514 udstedtes et Vidne paa Slagelse Bything, af Peder Vech Bysfoged, Peder Mogensen Borgmester, Peer Dlusfen, Mattis Povelsen, Raadmænd, og Vo Pedersen Bymand sammesteds, at Hans Pedersen, Guldsmed og Borger i Byen lod læse et Brev, lydende paa Hr. Hans Zeipfens Jord, Ager og Eng, som han havde i Fruerløkke, norden ved Slagelse, hvilken Jord han har pantsat til St. Annæ Kapel ved St. Mikkel's Kirke, og opbaaret derpaa 20 lybste Mark i rede Penge af Jens Drichsen, som Borgmester var sammesteds. Denne Jord havde Hans Pedersen Guldsmed løsbudet tre samfulde Thing tilforn og den Dag fjerde Thing, at denne Jord skulde løses fra Kapellet af nævnte Hr. Hans

Zeipfen for de Penge, han var skyldig dertil og var paalagt at betale. Derpaa forlangte og fik han et uwilligt Bidne af 12 Mænd, at saa sket var.

Den 19de Marts 1530 lod Knud Rud ti. Vedby sig Bærgemaalst for nævnte St. Anna Kapel overdrage, ved et Magtebrev, som er trykt i Bedel Simonsens Efterretninger om Ruderne, II, 91.

Den 5de Juli 1586 udlejedede Elias Eisenberg det til St. Mikkels Kirke hørende Eßpernvænge østen for Slagelse. Han var nemlig af Kongen bleven forlenet med Provstedømmet til Roskilde Domkirke hvortil hørte Jus Patronatus til St. Mikkels Kirke i Slagelse.

I et Brev fra Kongen, dateret den 4de December 1669, hedder det, at Sneserød Kirke med sin Beholdning og Indkomst tilligmed St. Mikkels Kirke i Slagelse har altid fulgt det Prælatur ved Roskilde Domkirke, som Kongen for nogen Tid siden havde bevilget afgangne Soagnepræst ved Domkirken Hr. Jens Frandsen Troxels Eterleverste Margrethe Bulche for at holde Christian den Fjerdes Begravelse vedlige. Dette kunde ikke vedvare for stedse, da der med Hensyn til Snesere Kirke var tagen anden Bestemmelse; men Kongen tillader dog, at Margrethe Bulche og hendes Mand (se nedenfor) i deres Levetid maa nyde Indkomsterne af Snesere Kirke og St. Mikkels Kirke i Slagelse, uden Afgift og mod at vedligeholde sidstnævnte Kirke. Men heri blev dog gjort en Forandring ved Kongens Brev af 13de Okto-

ber 1670. Borgmester Jens Ebbesen i Slagelse havde nemlig tilbudt Kongen, at hvis han maatte erholde St. Mikkel's Kirkes Indtægt, vilde han ikke alene vedligeholde Kirken og svare den's Udgift, men desuden holde en monderet Rytter til Kongens Tjeneste; disse Vilkaar havde derefter været forelagte Margrethe Bølches Husbond, M. Peder Schade, Rektor i Roskilde Skole, men han havde forkastet dem, og Jens Ebbesens Tilbud blev derfor nu antaget.

I St. Mikkel's Kirkes Chor er begravet en russisk Adelsmand ved Navn Phocas Stophroffky (eller som Andre kalde ham Sophroffky), og en Ligsten har ligget over Graven. Denne Mand havde i Lifland kæmpet tappert mod Sverig og Polen, og var 1575 bleven fangen af de Danste; men hans Fangenskab blev til Held for ham. Han blev ført til Danmark, hvor Frederik den Anden lærte hans Ketskaffenhed og Duelighed at kjende, saa at han blev Minister saavel hos denne Konge som senere hos Christian den Fjerde. Han døde i Juli 1592, paa en Rejse med Kongen (Schlegel, Geschichte Christian des Vierten 1 Th. S. 160). Hans Søn Ole Fochs (ogsaa kaldet Phoksen eller Stophroffky) var omtrent 1617 -19 Rektor ved Slagelse Latinskole, derefter Sognepræst til St. Veders Kirke i Næstved og endelig Biskop paa Gulland. Hans eneste Datter Marie blev gift med Christian Vollesen Lurdorf, Forstander paa Herlufsholm; deres Datter Else Lurdorf

blev gift med Conferentsraad Villum Worm, hvis Søn Christen Worm, Biskop over Sjælland, lod Gravstenen udhugge. Paa dens nederste Del, under Vaabenet, stod: Anno 1715 hafver denne Sal: ·Herris Sønne Datter Daters Søn Hr. Christen Worm, Biskop over Sieland Stift, ladet dette renovere.

Kirken har forhen eiet et Exemplar af Mis-sale Hafniense, trykt 1510, som nu findes paa det kongelige Bibliothek i Kjøbenhavn. Paa et Blad foran i Bogen er skrevet:

Hælen Clemens kone gaf calc ok Disck til vor Hellig Frues alter i St. Michels Kirke.

Sancta Maria juva

Jens Nielsen Hack aff vaaben oc Dorethe Tinhus met hendes daatters Marene Portemans minde gaffve wettersleff gaardt deris arff oc oldeye for deris foreldris siele til Hellig legems Altere i Slaugelse kirke, orate posteri pro illis.

Anno dominj 1584 then 16de Septembris bleff thette Indschreffuit, Som hører Sancte Meckils kiercke thill wdj Slaugelsse, wdj Ellias Eissenbergs proust ij Roskiildt hans Neruerilsse oc Befaling.

Item haffuer kiercken en kalck med sin disk, tho Bibeller, tho Salmebøger, En Euan-gelijbog, En graalle,¹⁾ En ny testamente en

¹⁾ Gradual o: Messesangbog.

kober Crucifix forgiulte fod oc alt, iij¹⁾) Smaa liussestager, en rødt fløiels kraffue kobe. ij fløiels hageller, end nu ij hageller, ij Røckelling, en messesserck, en thecke offuer liig, en Staal stang, ij flasker, j kofodt, it black, it kabiltoff, it kruss, it handklede, it klede at henge for alteridt om høitiidenn, Item En Briige Kielle paa 1½ tønde, en ambolt, En hacke, en Sögere, en glaas flaaſke.

(Kirkehistoriske Samlinger II, 422—23.)

En gammel Monstrans af forgyldt Kobber, med emallerede Helgenbilleder paa Siderne og et opretstaaende Crucifix paa Laaget tilhører endnu Kirken, og omtales i Antiquariske Analer II, 48. Det er vistnok ogsaa denne, der omtales i nysanførte gamle Optegnelse.

I St. Mikkel's Kirkes Taarn hænge 5 Klokker. Den første er omstøbt 1651. Den anden har en plattyst Indskrift, som af J. J. Fenger er meddeelt og forklaret i Kirkehistoriske Samlinger I, 532—33, og hvis Forklaring vi her tillade os at benytte.

Indskriften er følgende:

eyn Zeygher klokke byn yk ghenant
yk come over yn zelan
to sclagloze oppe zunte²⁾) mycheles kerken
an my zo schal men de stunde merken

¹⁾ o: 3.

²⁾ Der staar zunte, hvilket er det samme som sunte, der oftere, saavel i Diplomer som i Indskrifter, forekommer i Stedet for sante.

beyde nacht unde dach
 des moet yk lyden mennighen harden selagh
 darumme byn yk here gekomen
 dat myner de mester neme vromen
 gheghoten tome sunde by my
 yacob yode amen.

En Efterligning af den kunde lyde saaledes
 paa Danst:

En Seier-Kloffe¹⁾ jeg mig nævner
 Over til Sjællands Kyst jeg støvner.
 I Slagelse paa St. Michels Kirke
 Af mig man Timerne skal mærke.
 Baade Nat og lyse Dag
 Jeg slaar saa mange haarde Slag.
 Desaarfag hid jeg monne komme
 At min Herr Mester skal have Fromme.
 Støbt i Stralsund af mig Jacob Job. Amen.

Indskriftens fuldkomne Mangel paa religiøs
 Indhold er usædvanlig og paafaldende. Mesteren
 lader Kloffen lyde hverken til Guds eller Helgenes
 Ære, men ganske naivt, til sin egen, og Amen
 staar ved Støberens Navn. — Da Kloffen intet
 Aarstal har, er det vanskeligt at afgjøre, hvor
 gammel den er; men afdøde Prof. A. Kall Has-
 musen antog bestemt, saavel af Indskriftens Ind-
 hold som af Kloffens Form, at den ikke kunde
 være yngre end Reformationstiden.

¹⁾ o: en Uhrkloffe. Man sammenligne de gamle danske
 Ord Seierværk og Seiermager, samt det tykke Seiger-
 Gløde.

Paa den tredje Kloffe staar: Help † Ihesus † Maria † Anna † oc Sancte † Susanna † Laurent. — Den fjerde Kloffe har ingen Indskrift. Paa den femte staar: Soli Deo gloria. Mit Gottes Hilf gus mich Bernt Bodeman zy Lubeck. Anno 1625.

Heininge Sogn hørte forhen og nu atter til Sognkapellaniet til St. Mikkel's Kirke. — Vi ville her nævne saa mange af begge Sognes ældre Præster og Kapellaner som kjendes¹⁾:

Sognepræster til St. Mikkel's og Heininge.

1. Jens Nielsen 1431.
2. Knud Marquardsen 1460.
3. Niels Lauridsen 1474, var med at underskrive Ellen Portemands Gavebrev (maaste den samme som 1460 var Præst til St. Peders K.).
4. Anders Jakobsen 1533, 1542, kaldes 1545 Provst.
5. Jørgen Nielsen, 1562.
6. Mikkel Adamsøn Dthsing eller Dbsing 1575, 1587. † 1591.
7. Poul Anderjen 1591, kom hertil fra Rjøge hvor han var Kapellan.
8. Christoier Kore 1592, maaste resid. Kapellan.

¹⁾ Præster og Kapellaner ved St. Mikkel's og St. Petri Kirke ere for Storstedeleu anførte efter Wibergs Præstehistorie III og Vertz, Efterretninger om geistlige Embeder, 9de Deevring.

9. Peder Arvedsen (Petrus Arnoldi) 1597, † 1615.

10. Peder Mogensen Graa Helsingorensis, † 1627, Provst. Han ligger begravet foran Altret, med sine 2 Hustruer, Johanne Doesdatter † 1611, og Cathrine Bertelsdatter, men Gravskriften er næsten ulæselig.

11. Mag. Niels Jensen Corsøer 1627 — † 1640. Han var Hører i Roskilde 1600, senere Rektor i Slagelse og p. Kap. ved St. Peders Kirke omtr. 1609, ref. Kap. her omtr. 1615, Præst ved Antvorskov 1621, Provst 1629. 1639 fik han Hans Pedersen Lødberg ordineret til sin Kapellan.

12. Mag. Peder Villadsen, kaldet 1636, ordineret 1640. Han var født 1605 i Viborg, hvor Faderen Villads Nielsen Brøns var Kannik og Lector theologiæ. Han rejste i 5 Aar udenlands. I den store Ildbrand i Slagelse 1652 brændte hans Præstegaard. Han var som Provst og Afsending for Slagelse Herred nærværende i Kjøbenhavn 1660 og havde megen Del i Gnevoldsmagtens Indførelse. 1661 blev han Biskop i Viborg og arbejdede i denne Stilling med megen Iver paa at forbedre Geistlighedens Sæder og aaffaflørdener. Han døde 1673. Med sin Hustru Dorthé Nielsdatter havde han 2 Sønner, der kaldte sig Slange, nemlig Villads † som fransk Capitain, og Niels den bekjendte Forfatter til Chr. IV's Historie.

13. Hans Nielsen (Allesen) Bunkeskib fra Bunkeskib i Staane, 1661— † 1678, Provst. Under Krigen 1658 blev han mistænkt for Deltagelse i Anslaget mod Sverige, fængslet og dømt fra Livet, men benaadet paa Nætterstedet; dog, blev han først løsladt af Fængslet 2 Aar efter, og mod at betale 2000 Rd. i Løsepeng (jvf. Styrups Efterretn. om Frederik III, S. 354—57. Han var gift med Barbara Hansdatter de Fine.

14. Mag. Niels Sanga 1678—1684, * Abigail Lauridsdatter.

15. Mag. Peter Møller 1684— † 1697. * Ingeborg Thøgersdatter; Anna Caspersd. Hammermøller, D. af Præsten G. ved St. Peders K.

16. Johan Clemensen Bartscher (Bartscher, Barscher) 1697— † 1744, Provst 1729; * Anna Frederiksdatter Eisenberg. (se St. Peders K.)

17. Christian Jensen 1744— † 1746, havde først været Feltprovst; * Margrethe Wind.

18. Frants Thesstrup Jensen Stampe 1746 — † 1762; * Dorothea Maria Olivarius.

19. Niels Bjørn Tødsleuf 1762, kom 1769 til Mariger, † 1779.

20. Diderich Top 1769 — † 1796, Provst, * Anna Cathrine Eleonore Dorothea Henriksen.

21. Dr. Frederik Plum 1796, blev 1803 S. Pr til Frue K. i Kbh. og Stiftsprovst, 1811 Biskop i Fyen, † 1834.

22. Niels Studsgaard Fuglsang 1804— †

1832; var først Præst i Tranquebar, hvorfra han kom hertil; * med Anna Dorothea Kierulff.

23. Gerhard Giese Salicath 1833, blev 1848 kaldet til Stillinge, men kom der ikke, da han døde s. N. Blev 1836 tillige S.= Pr. til Heininge, 1841 Provst i Slagelse Herred, 1845 N. af Db.

24. Dr. Andreas Gottlob Rudelbach 1848—† 1862. Var Superintendent, Consistorialraad og Præst i Glauchau i Sachsen indtil 1845, da han nedlagde dette Embede. Han fik 1860 P. S. Gjesing til pers. Kaplan. Var * Elisabeth Marie Bønson. Han var en meget lærd Mand og ejede et stort Bibliothek.

25. Dr. phil. Karsten Friis Wiborg 1862; var forhen Præst i Rynkeby og Revninge i Fyen; * Laura Krøjer.

Sognekapellaner (fra 2den Marts 1742 residerende til St. Mikkel's Kirke i Slagelse og Sognepræster til Heininge.

Heininge var et eget Pastorat indtil 1542, da den sidste Præst, Hans Mortensen, kom til Bemelev. Foreningen mellem Heininge og Kapellaniet ved St. Mikkel's K. blev confirmeret Torsdagen efter St. Bartholomæi Dag (30te August) 1543.

1. Jens Nielsen, nævnes 1584.

2. Chrstoffor Kore, 1592 (maaste Sognepræst).

3. Niels Jensen Corsøer 1615 (se Præster ved St. Mikkel's K.).

4. Hans Oluffen Sæby 1621.

5. Daniel Samuelson Schrøder 1623; havde været Hører i Slagelse, blev 1630 Præst i Bavelse og Skjelby, † 1649.

6. Daniel Bartholomæussen Krog 1630, blev 1631 Præst i Reerslev.

7. Frederik Hansen Sicheen 1631, 1651 * Anna Jespersen; levede endnu 1665.

8. Oluf Lauritsen 1665? — 1712. Den 26de April 1675 bevilgede Kongen ham, efter Ansøgning, at han, ligesom Formanden, aarlig maatte nyde af Kirken 40 Courant Daler.

9. Christoffer Eriksen Lynov 1713 — † 1724.

10. Hans Rasmussen Kjep 1724 — † 1746.

11. Hans Terkildsen (Terchelsen). Hans anden Kone var Elisabeth Markusdatter Monrad.

12. Godtke Nielsen From 1754 — † 1760, forhen Kap. ved S. Peders K. i Slagelse; * Birgitte Gjerding, 2, Sofie Eleonore Jensdatter Harring.

13. Jens Jensen Wahl 1760, kom 1775 til Damsholt.

14. Christian Frederik Platou 1776, kom 1788 til Østeregeborg.

15. Epler Hammond 1788, kom 1796 til Bromlby- Vester og Øster * Charlotte Marie v. Deurs.

16. Henrik Eiler 1767, kom 1799 til Slotsbjerghj.

17. Hans Bastholm 1799, blev 1801 S. = P. til St. Peders K.

18. Hans Rierulf 1801 kom 1817 til Frederiks Hospital, hvor han døde 1820; * Hanne Jacobine Severine Stæhr.

19. Peder Uldahl Andreas Riis 1817, kom 1836 til Dure og Veistrup; * Mette Cathrine Hjernøe.

20. Jonas Christian Richter 1862, * Nielsine Faaborg.

St. Peders Kirke ligger ligeledes temmelig højt, men i den vestlige Udkant af Byen. Den er kun Sognekirke for en ringe Del af Kjøbstaden, men har derimod et stort Landsogn. Den er en Korskirke af sædvanlig Form, med flad Chorgavl, Taarn mod Vest og Vaabenhus mod Syd. En Udbygning ved Choret's Nordside tjener til Sakristi. De ældste Dele af Kirken ere opførte af Rampesten, og da den Kalkpuds, der tidligere bedækkede Murene ubvendigt er fjernet, ser man nu flere Spor af ældre Vinduer. Siden Kirkens Restauration 1871 ere alle Gavlene takkede; ogsaa Taarnet har 4 takkede Gavl, hvorover hæver sig et s. A. opført firkantet, stiferdækket Spir. Kirken har flade, spidsbuede Hvælvinger overalt, undtagen i Taarnrummet. — Da man for omtrent 100 Aar siden, i Præsten C. B. Lunds Tid, borttog nogle Sten af Altret, fandt man her i en Fordybning midt

i dette, en Blyæske, som indeholdt nogle Relikvier, et Par Stykker Been, et Stykke rødt Siltetøj og en Papirsfedel med nogle romerste Tal. Papiret var fordærvet af Fugtighed og gik istykker under Forsøgene paa at gjøre Striften læselig; men Ætten blev senere indsendt til Museet for nordiske Oldsager (se herom Antiquariske Annaler II, 66). Her omtales ogsaa et Par gamle Træbilleder, som forhen fandtes i Kirken. Det ene af dem blev for længe siden sønderflaaet, og man fandt da heri 2 gamle Mønter, hvoraf Bastholm senere fik den ene og indsendte den til Museet. Det andet Billede, som var opsat paa Væggen i den syblige Udbygning, forestillede en katolsk Præst, men uden Indskrift eller Aarstal, og plumpt ubarbejdet. Herom bemærkes i Dvøistgaards Skoleprogram 1831, S. 19: Den højre Haand er afbildet lukket, saaledes som naar man holder en Gjenstand i Haanden, og danner et lodret Hul, $\frac{1}{2}$ Tomme i Diameter, hvorigjennem en Cylinderskan have gaaet for at sammenholde Vægeret og dets Fod.)

Den mærkelige gamle Døbefont er udhugget af Kampesteen og har Figurer i Form af Lillier eller Palmetter. Den er, ligesom Altertavlen, bleven ført hertil fra Antvorskov Kirke, da denne blev nedbrudt. Men Altertavlen er hverken gammel eller mærkelig, og dette gjælder saavel om Indfatningen som om Maleriet, der er uden Kunstværd og forestiller Madverens Indstiftelse. I Taarn-

rummet henstaar derimod et gammelt, men meget beskadtiget Basrelief af Træ, der maaste har hørt til en gammel Altertable. Det forestiller i 3 Afdelinger Christus for Pilatus, Christi Gang til Golgatha og Christus paa Korsset. Prædikestolen med tilhørende Himmel er vistnok fra Christian den Fjerdes Tid, og har ret smukt udstaarne Ornamentier, men med nyere Tilføjninger. I Gulvet ligger endel gamle Ligsten, tilbøds fra det 14de Aarhundrede, men Indskrifterne ere stærkt medtagne af Slid. Paa en af dem, i den nordlige Korsarm, staar Hic jacet Nicholaus Brun de Hyllathorp, reqviescat in pace. Amen (det sidste Ord med mindre Skrift, tæved Standen). — Ved Siden af denne Steen ligger en anden, som efter Abildgaards Tegning har havt følgende Indskrift langs med Standen: Albertus Skytta obiit Anno Domini M CCC X L VII die annunciationis Mariæ. Midt paa den har staaet et Baabenskjold med Indskrift. I Kirken findes en Fanestang, i hvis øverste Del staar H B V M, samt to Raarber, der vistnok ere fra Frederik den Tredies Tid.

I Taarnet findes 3 Klokker med Indskrifter. Paa den mellemste staar i 3 Linier: (1 L.) Si Deus pro nobis, quis contra nos? Jeg hørtiil sancti Peders Kirck y Slafvils (2 L.) thi Lavris Matzen y Kiøbinghagen støbt mig af nøi var tha bøi (3 L.) Anno M. D. L 11. Chri-

stiern Nielsen oc Thomas Nielsen Kirck werier same thiid.

I Aarene 1662.—66 blev Kirken underkastet en Hovedreparation. — Den 18de April 1662 fik Hugo Lygkov Kongens Brev om at lade Bønderne, især i St. Peders Sogn, age Lømmer til Kirken, og om at udvise 40 tjenlige Riisege til den af Kirkefogene. Samme Dag befalede Kongen, at hver Kirke i Sjællands Stift skulde give 4 Rbd. til St. Peders Kirkes Reparation, og den 19de Januar 1663 udgit hans Brev til Hans Christoffersen, Stifts skriver i Sjælland, om at indsamle disse Penge. Den 8de Februar 1666 fik Hugo Lygkov Kongens Brev om, at han af Skovene ved Slagelse skulde udvise 4 Egetræer til Spaan til at tække St. Peders Kirkes Taarn med. — Kirkens Istandsfættelse 1871 er allerede omtalt.

Sognepræster til St. Peders Kirke, og fra 4de Marts 1684 tillige til Hospitalet i Slagelse.

Fra 16de Juli 1722 til 1771 eller 1772 vare Præsterne tillige Slotspræster paa Antvorskov.

1. Hellig Anders, skal have levet 1405. Sagnet om hans mirakuløse Rejse til Joppe, og om hvortledes han forskaffede Byen store Markter, ere bekjendte. Efter D. Atlas er det ogsaa ham, der er afbildet i Byens Segl.

2. Johannes Ribe 1432.

3. Mathis Mathisen 1437.
4. Lave Ipsen 1459.
5. Niels Laurensen 1460.
6. Peder Jensen 1490, 1507, 1533.
7. Anders Hinze 1542.
8. Jens Pedersen Lerche 1572, 1574, Provst.
— Den 27de Juli 1574 udstedtes en kgl. Bevilling for Hr. Jens Lerche, Sognepræst i Slagelse, paa en Gaard i Holmstrup udenfor Slagelse, saa at han og efterfølgeude Sognepræster til St. Peders Kirke maa nyde og beholde Landgilben og Herligheden af samme Gaa d, ligesom tidligere Sognepræster sammesteds, indtil nu for kort Tid siden, da han gjøres Forhindring paa samme.
9. Jens Ipsen Beile. 1592. 1600. Døde 1617 som Provst i Herredet.
10. Poul Theophilusson † 1618.
11. Niels Strangesen † 1627, Provst.
12. Mag. Anders Jensen Alborg eller Hals (f. i Alborg eller Hals), * Mette Jensdatter Svane.
13. Mag. Kasper Jørgensen Hammermüller 1654 — † 1682. Provst i Herredet 1657—78, ligger begravet i Kirken, ved Alterets Sydside. Hans Kone, Magdalene Klausmann, var en Datter af Niels Kl., Handelsmand i Kbh., og Mechtele Møstfeldt, der var Søster til Griffensfeldts Moder (jvf. B. Møller til S. Nittels K.).
14. Jens Pedersen Mund 1682 — † 1693,
* Formandens Datter Megtilde Hammermüller.

Den 4de Martz 1684 fik han Kongens Brev om, tillige at være Præst ved Hospitalet, og om at Betjentene paa Antvorskov herefter som i forðums Tid skulde søge St. Peders Kirke og holde den for deres rette Sognekirke.

15. Mag. Mathis Rasjel 1693 — † 1696, begravet i Sakristiet; * Anna eller Margrethe (eller Anna M.) Frederiksd. Eisenberg.

16. M. Johan Clemensen Barister 1696, blev 1697 forflyttet til S. Mikfels K. * Formandens Enke.

17. Mag. Peder Jakobsen Paulin 1697 kom 1707 til Ringsted; * Karen Blichfeld.

18. Mag. Foch Albertsen With, 1707 — † 1729, Provst; * Anna Cathrine Benedicte Hamdulph.

19. Christian Sørensen Ørsted 1730 — † 1761; * Barbara Albertine With.

20. Rasmus Bruun 1761 — † 1771; havde i 8 Aar været Missionær i Grønland; * Magdalene Catharine Windefilde.

21. Carl Vilhelm Lund 1771 — 1801.

22. Hans Bastholm 1801, entlediget 1846: var først Kap. til St. Mikfels K. Han var en lærd og meget elstværdig Mand, og virkede utrættelig for Byens Fattige og Skolevæsen. I en lang Aarrække udgav han „Bestjællandske Avis“ eller „Slagelse Ugeblad“, der i sin Tid ansaas for Danmarks bedst redigerede politiske Avis. * Anna Jacobine Deyer.

23. Christian Henrik Bjerling Benzon 1846
— † 1853; * Severine Marcelline Bang.

24. Georg Christian Mecklenburg Branner
1854. Han blev 1834 Adjunkt paa Herlufsholm,
Catechet og Førstelærer ved Borgerstolen i Nakskov
1837, Sognepræst til Næsby og Lyvelse i Sjæls-
land 1846, hvorfra han kom hertil. * 1. Mariane
Petrine Feilberg; 2. Louise Hertel.

Sognekapellaner til St. Petri Kirke og Hospitalet i Slagelse.

(Disse Kapellaner havde aldrig Titel af residerende.)

1. Peder Helt Jensen Raskløv 1729; var
Hører og Cantor her 1726, og blev 1732 ref. Kap.
i Korsør.

2. Godtke Nielsen From 1732; blev 1754
ref. Kap. ved St. Mikkel's K.

3. Just Michael Aagaard 1754 — † 1755.

4. Severin Christensen 1755, blev 1762 Selt-
præst.

5. Christian Johansen (Hansen) Lund, bød
eller befordret omtr. 1785.

Ordinerede Katecheter i Slagelse.

1. Peter Frederik Nielsen 1830, kom 1837
til Jellinge.

2. Thorald Leuning 1837, kom 1850 til
Skjorpinge og Faardrup.

3. Carl Peter August Kofod 1851, kom 1856 til Verst og Bekke i Ribe Stift.

4. Jonas Christian Richter 1857, blev 1862 ref. Kap. til St. Mikkel's og Sognepræst til Heininge.

Embedet blev derefter nedlagt.

Frue Kirke har, som allerede omtalt, ligget omtrent paa den nuværende Borgerstoles Plads, ved Hjørnet af store Fruegade og Skovsøgade; men det, man veed om den, er kun høist ubetydeligt. Saavidt vides, nævnes den første Gang i et Brev af 7de December 1382 om, at Niels Bosen og Johannes Aftersen, kaldet Sabelvirker, mageskiftede en Gaard, beliggende paa Byens Smedegade, mellem Lars Skomagers Gaard og en Gaard, som tilhørte Mariæ Kirke, mod Sorø Kloster Gaard i Bredegade i St. Peders Sogn (Ms. i Univ. Bibl., Arnæmagn. Saml. Nr. 291 fol. S. 102). — 1441 stjødedes en Loft fra Frue Kirke til Hermann von Lippen. — Den 1ste November 1448 udlejede Niels Pedersen Smøgelund, Kirkeværge og Sognepræst til vor Frue Kirke i Slagelse, en Kirken tilhørende Bod, til Peder Jensen og hans Hustru. De skulde beholde den, saa længe de levede, mod en aarlig Rente af en lødig Mark, og efter deres Død skulde den atter tilfalde Kirken. 1495 udlejede Sognepræsten til samme Kirke, med Sognemændenes Samtykke, en Jordlod sønden op til St. Mikkel's Kirkegaard, til Niels Jensen, hans Hustru og begge

deres Børn. — Den 20de Juni 1541 udstedtes Brevne af Slagelse Bything om, at Anders Jakobson, Raadmand og Kirkeværge til vor Frue Kirke sammesteds, skjødede fra Kirken til Hans Stomager en Gaard liggende paa Fruegade, og en Have liggende paa Skovsegade.

Aar 1551, Tirsdagen næst efter St. Margrethes Dag (kan være 14de eller 21de Juli) udgik Kong Christian den Tredies Brev til Borgemejstre og Raad i Slagelse om, at de maatte nedtage deres øde Kirke, kaldet vor Frue Kirke, til Sognekirkens, Præstegaardens, Skolens og Raadhusets Bygning, men Jutet deraf maatte anvendes til noget andet Brug.

Af Kirkens Præster kunne nævnes:

1. Torben Nielsen 1398 (D. Mag. IV, 304). 1399. 1400 (nævnes 1426 i Herk, geistl. Emb. 9de Lev. S. 76).

2. Hr. Anders, Sognepræst 1401.

3. Niels Pedersen Smøgelund 1448 (se ovenfor); 1465. 1466 (Script R. D. VIII, 330).

4. Anders Jeppesen 1490 (Herk, anf. St.); maaste den jamme Hr. Anders, som nævnes 1501.

Naar Slagelse Latinskole først blev indrettet, vides ikke; men de første sitre Efterretninger om den ere fra 1551, da Christian den Tredie ved en Fundats skjænkede Heininge Sogns Kongetiende til Skolemesteren i Slagelse, samme Aar som han befalede, at endel Materiale fra Frue Kirke skulde anvendes til Skolens Forbedring.

Den 24de Oktober 1585 udgav Kong Frederik den Anden sin bekjendte Fundats for Hospitalet og Skolen i Forening, og den 11te September 1616 skjæntede Christian den Fjerde en Kirkelade paa St. Mikkel's Kirkegaard (ved dennes vestlige Side), til et Skolehus, til hvis Indretning Kirkeværgen betalte 300 Daler. Huset der endnu staar, er for længe siden blevet omdannet til andet Brug; men man har nogle Bestemmelser af Biskop Hans Povelsen Resen, der vise, hvorledes det skulde indrettes til Skole, og heraf ere følgende de vigtigste: Indgangen skal være paa Husets Østside, tætved dets Nordende, og lige for Døren anbringes en Bindeltrappe op til Loftet. Stuetagen afdeles til 5 Lektier og en Gang midt i Huset, som fører til dem alle; den ene af dem (mod Syd) skal være Skolemesterens Lektie og have hele Husets Brede. Paa Kvisten indrettedes mod Nord et Par Værelser til Bolig for en Hører og mod Syd et Musikværelse. — Lokalet blev betydeligt forbedret omtrent 100 Aar senere, og til Grindring herom opfattes en latinsk Indskrift. Men 1809 blev der for Hospitalets og Skolens fælles Regning kjøbt en anden Gaard, der indrettedes til Læseværelser for Skolen og Bolig for Rektor, og benyttedes indtil Skolen i Aaret 1852 blev nedlagt. Den gamle Skolebygning overlodes til Kirken og følgeres 1811 til Byen, for at indrettes til Sygehus for Militære.

Flere af Rektorerne ved Skolen have i Pro-

grammer meddeelt udførlige Efterretninger om den, nemlig Rhud 1769 og ostere, J. C. Dvirstgaard 1831, 1832 og 1835, og Wiche 1852. I Roskilde Skoles Programmer har F. C. Hundrup meddeelt: Lærerstanden ved Slagelse lærde Skole, 1861, og: Biographiske Efterretninger om de fra Slagelse lærde Skole til Universitetet dimitterede Disciple, 1—2 Hefte 1862—63.

I Middelalderen har der ved Slagelse som ved mange andre Byer været et Hospital for Spedalske. — Det var især ved Korstogene, at Spedalskheden blev udbredt over hele Europa, om der end kan nævnes enkelte Exempler paa, at den allerede tidligere havde vist sig her. Da Sygdommen var meget smitsom, maatte de Syge holdes strengt affondrede fra de Sunde, og Hospitalerne bleve derfor anlagte udenfor Byerne, saavidt muligt i Nærheden af Vand, helst rindende Vand, da Bade ansaas for det vigtigste Lindrings- og Hjælpemiddel mod Sygdommen. Skjønt Danmarks Deltagelse i Korstogene ikke var betydelig, udbredte Sygdommen sig dog ogsaa her i den Grad, at saagodt-som enhver Kjøbstad her i Landet fik et Hospital for Spedalske, eller en St. Jørgensgaard, der stod under en Geistligs Opfigt. De tidlige af denne Slags Hospitaler i Danmark vare uden Tvivl det i Speilby ved Stege, oprettet af Biskop Abjalon i Slutningen af de 12te Aarhundrede, og det i Lund, om hvilket man veed, at

det allerede Aar 1244 fik sine Jndtægtskilber for-
 søgebe (Mansa, Folkesygdommene, S. 35 fg.).

Naar Slagelse Hospital blev anlagt, vides
 ikke, men det nævnes som Hospital for Spedalske
 (Hospitale leprosorum) 1261, 1292 og 1307.
 Det synes at have staaet i nøje Forbindelse
 med det saakaldte Helligaands eller Helliggeists
 Kloster i Slagelse, men dets ældre Historie er kun lidet
 bekjendt. Vi kunne dog meddele nogle Bidrag
 hertil og deriblandt nævne enkelte af Stiftelsens
 Præster og Forstandere.

1372 gav Knud Nielsøn, Borger i Slagelse,
 en Gaard paa Byens Bredgade til Præstens Un-
 derhold i Helligaands Hus. — 1482 udlejede
 Prioren i Helliggeists i Slagelse alt Antvorflov
 Klosters Gods i Slagstorp til Anders Griis for
 9 Pund Korn i aarligt Landgilde. 1383 eftergav
 Henning Pødebust, Ridder, den Trætte, der var
 imellem ham og Hospitalet i Slagelse om noget
 Gods i Baldbyvester og gav Aftald paa al Ret-
 tighed til dette Gods. — S. N. gjorde Abbeden
 i Soer Mageskifte med Prioren i Helliggeistshus i
 Slagelse. — 1399 nævnes en Henning som For-
 stander for Helliggeistshus — 1405 gav Jens Peder-
 sør, kaldet Griis, en Gaard i Slagstrup til Hellig-
 geists Hus.

1419 udstedte Forstanderen i Helliggeistshus
 Livsbrev til Mogens Jakobsen og hans Hustru
 paa en Helliggeists tilhørende Gaard paa Brede-
 gade. — 1426 udstedte Forstanderen Jens Nielsen

et lignende Brev til Niels Jensen paa en Loft i Fruerløkken. — 1436 var Troels Madson Forstander i Helliggeists H. — 1441 gav Boe Jakobson paa sine egne og Søstendes Vegne Helliggeists i Slagelse Følgebrev paa noget Jordegods i Kjelstrup Mark, som skyldte aarlig 1 Orte Korn, hvilket Guds Peder Hansøn havde givet fornævnte Helliggeists til Sjølegave. — 1446 gav Forstanderen i St. Jørgens Gaard i Slagelse Anders Ogesen i Skjelsør Livsbrev paa et øde Byggested i Egitsløvlille. — 1456 gav Peder Griis, Raadmand i Slagelse, Helliggeists Hus 5 Skjepper Jord, liggende næst østen op til dettes egen Jord. — 1460 var Jep Nielsen Præst til den Hellig Lands Kirke i Slagelse. — 1465 har Hr. Oluf Ebbesen, Præst og Commendator i Antvorskov Kloster, skjødet og afhændet til St. Jørgens Kloster i Slagelse et Jordsmon og Loft, liggende paa den vestre Side uden ved Bjergbngade, og en Gaard i Holmstrup, kaldet Halffnesgaard, hvorfor St. Jørgens Hospital gjorde Bederlag i Høgebjerg Herred. — S. A. skjødede Jens Bertmester til Forstanderen i Helliggeists Hus i Slagelse en halv Gaard med Haverum, paa Byens Kallstedgade. — 1469 tilstaaer Jep Nielsen, Forstander i Helliggeists H., at have givet Jes Olsson og hans Hustru Livsbrev paa en Gaard paa St. Mikkels Kirkegaard der i Byen, hvoraf de aarlig skulle give 4 St. — 1472 gav Karen Nielsdatter Søster i Helliggeists Kloster i Slagelse, med sin

Broders Samtykke, en Gaard i Kielstrup i Løve Herred, til nævnte Kloster. — 1433 kjøbde Hr. Henning, Præst i Drsløv, til Hospitalet i Slagelse en Gaard ved Stjelslørs Torvegade. — 1486 gav Peder Eské i Antvorskov til Helligaands Hus i Slagelse en Bod liggende mellem Frue Kirkes Bod og Hr. Jens Eskesens Bod. — 1489 tilskjøbde Hemming Cleminsdøn Hospitalet sin Have, liggende vesten og jønden udenfor Bjergby Port. — 1497 gav Helliggeistis Hus Antvorskov Kloster en Have, liggende paa Kirkerup Gade vesten fra Kirken. — S. N. kjøbde Hr. Jens Eskesen, Præst i Slagelse, paa Bythinget sammesteds, til Forstanderen i Helliggeistis H. en Gaard i St. Mikfels Sogn, øverst paa Kalsted Gade.

1498 var Hans Severinsdøn Præst og Forstander til den Helligaands Kapel i Slagelse.

1509, 12te Februar, oprettede Fru Kirstine Critsdatter sit Testament (trykt i D. Mag. VI, 186—88), og betænkte heri bl. N. Helliggeistis i Slagelse, der fik 2 Bund Korn, medens Forstanderen, Hr. Hans fik 1 Mark og St. Jørgen sammesteds 1 Mark. Desuden gav hun Pøblinge og fattige Folk i Slagelse 4 Sjælebade, hvert med 2 Lønder Öl og Mad dertil. Vignende Stiftelser vare den Gang meget almindelige. Vadning ansaaes nemlig ikke blot for et legemligt, men ogsaa for et aandeligt Renselsesmiddel, og Stifterne af Sjælebade troede ved deres Gave at opnaa Lin-

bring og Aftjøling for deres Sjæle i Skjærsilden (Manfa Folkesygdommene, 169 fg.).

1513, 15de Juni, fik Oluf Hanssøn Livsbrev paa St. Jørgens Gaard og Hospital i Slagelse (Suhms Samlinger II. 1 S. 109).

1516, 2den December, fik Hans van Mælen Kongens Brev om, at efterdi han har fordraget sig med dem, der havde St. Jørgens Gaard i Slagelse, da maa han nu selv beholde Gaarden, imod at forsyne de derværende Fattige og Syge med hvad der tilkommer dem (anf. Sted S. 148).

1523 folgte Uba Michelsön, Kirkeværge til St. Petri Kirke i Slagelse, med Sognemændenes Bevilling, en Kirken tilhørende Gaard, liggende paa Bredegaden mellem Helliggeists Huses Gaard og den Gaard, som kaldes Dronningegaarden, til Forstanderen i Helliggeists Hus.

1530, 12te Juli, forlænte Kong Frederik den Første Ernik Erniksen til Kollerup paa Livstid med St. Jørgens Hospital udenfor Slagelse.

1530 stadfæster Kongen ved et Brev, at Hans Mule og hans Broder have skjødet til Hospitalsforstanderen i Helliggeists Hus al den Rettighed, de havde arvet efter Hans Skræder, i en Gaard og Have paa Bredegade.

1538 fik Niels Degn Brev om at skulle være Forstander for Hospitalet i Slagelse og gjøre god Rede og Regnskab, at al Hospitalets Rente kommer de Fattige tilgode.

1541 fik Mester Peder Bartstjer i Slagelse

Forleningsbrev paa St. Jørgens Gaard og Helligaands Hospital sammesteds.

1557 fik Hr. Knud Andersøn Brev om at være Forstander her.

1568, 15de Maj, fik Fru Margrethe Bassesdatter Forleningsbrev paa Hospitalet i Slagelse. Hun skulde, indtil anden Bestemmelse, have dette i Forsvar, med Bønder, Tjenere og Rente, og forstaffe de Syge Dphold og Klæder, og hvad der iøvrigt tilkom dem. — Den 26de April 1569 gav hun Kongen et Forpligtelsesbrev om, hvorledes hun skulde forholde sig med St. Jørgens Hospital, der var givet hende i Befaling for Livstid. Hun opfyldte imidlertid ikke sin Forpligtelse tilfredsstillende, og Lensmanden Lauge Beck fik derfor 1579 Befaling til at undersøge Sagen og om fornødent underrette hende om, at hun havde forbrudt sit Len. — Den 26de Marts 1569 bestikkes Bertel Severinsen, Prior i Antvorskov Kloster, til Forstander for Hospitalet.

1580, 10de August, fik Lensmanden Peder Neebø Kongens Brev om, at de Fattige, som hidtil havde været forsørgede paa Antvorskov, nu skulde iudlægges i Slagelse Hospital.

1582, 1ste Maj, befalede Kongen, at Kronens Del af Bjergby, Sludstrup, Havrebjerg og Sørbhmagle Sognes Tiender skulde henlægges til Hospitalet, til de Fattiges og Syges Underhold. Hertil søjede han den 5te August s. A. følgende Sognes Kongetiender der hidtil havde været ydede

paa Sorø Kloster: Bjernebe, Slaglille, Broby, Munkbjergby, Sorterup, Kindertofte og Bromme. Tienderne, der ydedes i Mai, skulde af Lensmanden paa Antvorskov bortkøbes til en Mand i hvert Sogn, mod en passende Afgift, der hvert Aar inden Fastelavn i det seneste skulde indbetales til Hospitalsforstanderen. Hertil søjedes atter den 24de November s. A. Kongetienden af endel Sogne, navnlig i Løve Herred: Nordrup (som nu hører til Slagelse H.), Drølev, Soelbjerg, Gjerlev og Finderup; i Slagelse Herred: Ottestrup, Sønder Sogn, Gjerlev, Lundforlund, Gemessø (formodentlig Hemmeshøi) og Bemmelev; i Flakkebjerg Herred: Flakkebjerg, Gimlinge og Haldagerlille. — Ved et Brev af 3die Oktober 1584 befaler Kongen, at de Fattige i det almindelige Hospital i Slagelse skulle have fri Ibsbrændsel „af vore og Kronens Skove til Sorø Kloster liggende“, dog saaledes, at der kun hugges efter Anvisning af Lensmændenes Fuldmægtig.

Men den 24de Oktober 1585 gav Frederik den Anden en Fundats, der gjaldt saavel for Hospitalet som for den latinske Skole, og den nøje Forbindelse imellem disse to Stiftelser vedvarede indtil i Midten af forrige Aarhundrede. (Den originale Fundats, skreven paa Pergament, gjemmes endnu i Hospitalets Arkiv. Den er bleven trykt et Par Gange. For nogle Aar siden blev den aftrykt fuldstændigt, bogstaveret es-

ter Originalen; hos Peter Magnus i Slagelse.) — Den 20de Februar 1657 oprettedes en Kontrakt imellem Hospitalsforstander Christen Hansen og Befalingsmanden paa Antvorskov Slot, Hugo Lyngkov, angaaende Hospitalet. (Den findes i Sjæll. Register Nr. 24 i Geheimearkivet.) — I Anledning af en Klage fra Hospitalsforstander Povel Jakobsen befalede Kongen den 16de Marts 1661, at naar Hospitalets Tiender bleve fæsteledige, skulde disse bortfæstes, til de Højstbydende. — Den 13de Februar 1673 tillod Kong Christian den Femte, at nogle Gorder, som tilhørte St. Mikfels Kirke og Hospitalet, maatte bortfælges. — Da Forbindelsen imellem Hospitalet og Latinskolen skulde ophæves, blev det ved den nye Fundats af 17de September 1751 bl. A. bestemt, efter hvilke Regler den sælles Formue skulde deles, og nyere Bestemmelser med Hensyn hertil bleve givne i et Reskript af 22de December 1812, der stod ved Magt indtil Skolen ved Lov af 14de April 1852 blev nedlagt.

I Aarene 1768—69 fik Hospitalsbygningerne en forbedret Indretning, og paa samme Tid opførtes en ny Bygning, der efter en i Hospitalets Arkiv forefunden og af Rektor, Professor Waldise forfattet Opgjørelse mellem Hospitalet og Skolen har kostet af den sælles Fond noget over 23,000 Rd. dansk Courant. Til Efterretning om denne Ombygning blev en Tavle med en latinsk Indskrift anbragt paa Muren. Ved

Ombygningen bleve nogle hvælvede Kjælbere og den gamle, smukke Kirke uforandrede. (Ovistgaard's Skoleprogram 1831, S. 65.)

Hospitalslemmernes Antal var ved Fundationen af 1585 bestemt til 40, men forøgedes i Aaret 1752 til 60, i 1776 til 100, og i 1849 til 120, hvilket Antal er det endnu gjælbende. — Forsørgelsen, der oprindelig bestod i Naturalforplejning, er efterhaanden for den første Del bleven ombyttet med Ugepenge.

Det nuværende „Slagelse Kloster“, der er at betragte som en Udvidelse af Hospitalet, blev oprettet for detses Midler ved et kgl. Reskript af 2den Oktober 1857.

Apotheket i Slagelse blev først oprettet af Johannes Bursjer, der fik det hertil fornødne Privilegium den 30te April 1673. Det var maaske den samme Johannes Bursjer, der fra 1668 var Apotheker i Sorø, der 1673 flyttede til Slagelse, da man dærest ingen Apotheker finder nævnt i Sorø før i det næste Aarhundrede. Bursjer havde Apotheket i Slagelse indtil 1682, hvorefter Johan Jakob Mylius fik det og beholdt det indtil 1700 (B. Ingerslev, Danmarks Læger og Lægevesen, II, 121, 122.) Naar han døde eller afstod det, vides ikke, men hans Efterfølger var Hans Rasper Michels, som fik Privilegium den 2den Marts 1700 og efterfulgtes af Jørgen Frederik Werligh, hvis Privilegium er af 28de Juni 1737. Werligh har rimeligvis i Frederik

den Femtes Tid afstaaet Apotheket til Bernicke, men naar eller hvorledes det er sket, vides ikke. Det brændte i sidstnævntes Tid, og han folgte det senere til Kammerraad Anton Smith, der kort efter blev Borgmester i Byen, men i al Fald havde han Apotheket her endnu 1780, og hans Efterfølger var Frederik Zeise, der havde Apotheket indtil 1831 (Ingerslev, Danmarks Læger og Lægevesen, II, 121—22, 254, 365, 477, 653). — 1831 kom Apotheket ved Arv i Assessor pharmacie Knudsens Besiddelse; af ham kjøbte Apotheker Joersom det 1837 for 39,000 Rd., Bærerne frareguede (Dr. F. Bremer, Medicinal-Personalet og Medicinal-Anstalterne i Danmark, S. 72.)

Tillæg til Side 69.

I en Synsforretning, optagen kort efter Svenskekrigen 1660, siges, at Slagelse har lidt meget ved Krigen. Der tilføjes, at St. Pebers Kirke i Slagelse er meget bygfeldig, da Taarnet for nogen Tid siden er nedfaldet, hvorfor den Ende af Kirken, som det stod op til, nu kun er lukket med en simpel Brædegavl, der ikke engang kan holde Regnen ude. „Den Træstilling, som

siden Klokketaarnet nedfaldt, var opfat til at holde
 Klokketaarnet ubi, nedblæste ganske i den sidst for-
 gangne store Himmelstorm ved Trefingersdags-
 tider, dog Klokken blev lykkelig intet skadet, men
 kom ret lige over Ende at staa paa bar Jord.
 Et nyt fra Grunden opsørt Taarn vilde ikke blot
 tjene til at styrke Kirken, „som ellers i sig selv
 ved den Ende er skrøbelig“, men ogsaa give den
 et mere anseeligt Udseende.

Nogle
Gildeskraaer for Lavene i Slagelse.

Med Navnet Gilber betegnes særegne Foreninger, der i Middelalderen vare meget udbredte, og hvis Medlemmer skulde yde hinanden Hjælp og Bistand i flere Henseender, og især fremme Orden og gode Sæder. Disse Foreninger eller Samfund omfattede baade Mænd og Kvinder, og bestyredes af Ældermænd efter egne saakaldte Straaer eller Love, som Medlemmerne med Ed maatte forpligte sig til at overholde. Oprindelsen til Gilberne maa vistnok søges i Oldtidens selvstændige Sammenkomster, men det var dog først ved Christendommen, at de fik deres særegne Indretning som halvt gejstlige og halvt verdslige Samfund. De ældste Gilber havde rent gejstlige Formaal, saasom at holde jælles Gudstjeneste, indsamle Gaver til Kirker og Klostre osv.; men i urolige og lovløse Tider indrettedes lignende Gilber til jælles Bestyrelse, og i det Hele for at fremme almindelig Velvære. Men de verdslige Formaal fortrængte dog ikke helt de aandelige. Gilberne vare endnu indviede til og benævnte efter visse Helgener, over afbøde Gildebrødre holdtes Vigilier

eller Nattevaagen, med Bøn og Sang, Gilberne lobe læse Messer til Frelse for de Afdødes Sjæle, og skjænke Børløs og andre Gaver til Kirken osv. — De ældste, danske Gilber, hvorom paalidelig Efterretning haves, vare indvieede til Knud den Hellige, og enkelte andre Helgener, hvorfor man ogsaa har kaldt dem kongelige Gilber. Deres Betydning var saa stor, at de endog havde deres egne Domstole, ved hvilke alle Sager mellem Gilbebrødre afgjordes, og naar en Fremmed anklagede en Gilbebroder for den almindelige Ret, vare alle Brødrene forpligtede til at ledsage ham til Retten, og staa ham bi med deres Ed og Vidnesbyrd. Faren for, at denne store Wynlighed skulde blive misbrugt, hævedes til Dels derved, at Gilberne kun optog Medlemmer af retsstaffen og hæderlig Vandel, og udstødte alle dem, der gjorde sig skyldige i vanærende Laster — De mindre Gilber dannedes især af Haandværkere og Rjæbmænd, som til visse Tider samlede sig for at spise og drikke og raadslaa om fælles Bedste. Disse Gilber havde ikke saa stor Dømmemyndighed som de kongelige; men de fleste Stridigheder, som angik Brødrene, jøgte man dog først at udjævne ved Gilberetten, før de kom for de offentlige Domstole. Endnu en Slags Gilber vare de saakaldte Kalender, der kaldtes saaledes, fordi Brødrene samlede den første Dag i hver Maaned (Kalendæ), for at bestjæftige sig med kirkelige Anliggender. — Gilbernes Forbindelse

med Kirken, og den almindelige Trang til det icelles Forsvar, som de ydede, hidrog til, at de hurtigt udbredtes, saa at der tilfids næppe var nogen Kjøbstad i Landet, som ikke havde flere Gilder. Men efterhaanden som Lovene vandt Krafft, og almindelig borgerlig Orden udbredtes, bleve Gilderne ikke blot overflødige, men endog skadelige, idet de ligesom dannede smaa Stater i Staten, og desuden afvege de efterhaanden fra den oprindelige Renhed, saa at de ikke sjældent bleve Samlingssteder for alle Slags Uordener, som det netop var deres første Bestemmelse at mødarbejde. Reformationen, der gjorde Ende paa Hølgendyrkelsen, medførte en betydelig Indskrænkning i Gilderne, men det varede dog endnu længe, inden de bleve afskaffede, eller gik over til at blive blotte Haandværkslav, Skydeselskaber osv., hvori man dog endnu kan finde enkelte ret mærkelige Spor af den ældre Indretning.

Al de gamle Gildeskraaer ere flere blevne opbevarede til Nutiden, og nogle af dem ere i den nyere Tid blevne trykte. Fra Slagelse findes iaalede 5 Gildeskraaer, men uheldigvis kun i maadelige Afskrifter. De findes i et Haandskrift paa Universitetsbibliotheket, Arnemagncænste Samling Nr. 36 $\frac{1}{2}$ Folio, der hører til Resens Atlas. Afskriveren har ikke altid forstaaet Originalerne, og han har flere Steder oversprunget ikke blot enkelte Ord, men vistnok hele Linier. Den ene af disse Skraaer mangler Aarstal, men er vistnok

ældre end 1471, da den i dette Aar blev fornyet og udvidet. I Følge et Brev fra Kong Hans til Skomagernes atter deres Skraa fornyet i Aaret 1512. — De nævnte 5 Gildeskraaer fra Slagelse meddeles her nedenfor efter Hefens Afstrifter. De ere aftrykte ordret, hvorimod den gamle Stave-maade er ombyttet med en nyere, og Tallene, der i Manuskriptet i Reglen ere skrevne med Romertal (og saaledes at et $\frac{1}{2}$ med en Streg igjennem betyder $\frac{1}{2}$), ere her i Aftrykket gjengivne ved almindelige Tal. Kun i Aftrykket, men ikke i Manuskriptet, ere de enkelte Artikler adskilte ved Numere.

1.

Skomagernes Gildeskraa. (Uden Aar.)

Dette er den Vilkaar og Skraa, som Gudere Svende have optaget i Slagelse, haardelig holde skullende, af dem og deres Efterkommere, i Guds Hæder og Jomfru Mariæ.

1. Først er det saa skiftet, at hvo som vil Broderstab have i dette forskrevne Lav, han skal give 4 Engelse for sin Indaang. 2. Item hvilken sin Broder gjør Forkjøb, han skal give Brødrene 1 Ore, Skaden til 1 halv Ore. 3. Item naar nogen vor Broder død bliver, da skulle alle Brødre over ham om Natten vaage; hvilken det

ei gjør, han skal give 1 Grot¹⁾, og skulle da alle om Morgenens Liget til Kirke følge og offre til 2 Messer for hans Sjæl og give 1 Penning til Udstud; hvilken det ei gjør, han give 1 Grot til Bide²⁾. 4. Item hver Staffer af dette fornævnte Selstab skal fri have 1 Gjæst, hver Dag de drikke sammen. 5. Item hvo som vore Staffere gjør Hornmod³⁾ med ukvædens Ord, eller regner efter dem, naar de Regnskab have gjort, han skal gjælde 1 Ore. 6. Item om nogen Tid vorder Skjelnid imellem Brødrene, da skulle Stafferne med Brødrenes Hjælp dem forlige; hvilken af dem ei lyde vil, han skal give Brødrene 1 Lønde Ol. 7. Item hvilken sin Broder gjør Ulyd, som Lyd har af OIdermand, han skal give 1 Ore. 8. Item hvilken vor Staffer borte er af Stærne, han skal give 1 Ore. 9. Item hvo som efter vor Drif gaar i OIkone Boder og taber sine Klæder med Dobbel,⁴⁾ han skal give Brødrene en halv Lønde Ol og $\frac{1}{2}$ Mark Bog. 10. Item hvilken af vort Embede⁵⁾ Svende af andre By kommer, og søger han vort Selstab, han skal give 2 Bide Penninge, og drikke frit første Dag; vil han da Penninge ei indgive, da skulle vore Staffere forbyde ham Tjeneste, og de skulle ham ei stede noget vort Embede at øve i hans Hus, før han gjør vore Brødre det, som han er dem pligtig.

1) Røret paa en Mønt. — 2) Bøder.

3) Fornærmelse. — 4) Lærningespil. — 5) Haandværk.

11. Item hvor vor Broder og Søster, de skulle trykvar¹⁾ hvert Aar udlægge 2 Lybste. 12. Item sker det saa, at nogen af vort Embede vor-
der svag i Vejen, naar han agter til Slagelse at
fare, paa en Mil næt eller to, da skulle vore
Staffere af Selskabs Penninge ham hente lade
til Slagelse og ham tilskikke en skjellig Kvinde,
som ham vare tager i hans Sotteseng, og skikke
der til to Brødre, som med Kvinden vaage skulle,
om Nødtørft er, og skulle det fange først 12 hvide
Penninge af Selskabs Penninge, om han fattig
er, og er det saa, at han ei fanger Bedring, før
de Penninge ere fortærede, da skulle de saa²⁾ ham
end 12 hvide Penninge; bliver han længer syg,
da skulle de fange ham 24 Hvide; da haver den
Syge fanget 1 lybst Mark af Selskabs Penge,
hvilke han skal give Brødrene igjen saa „schyth“³⁾
som Gud under ham helbredet at vorde; bliver
han død af den Syge, da skulle vore Staffere
hans Klæder sælge, om han nogle haver, og der-
med gjælde Brødrene den Lybste Mark; og er
det saa, at han er saa fattig, at hans Gods kan
ej tilrække, da skulle vi hans Udsærd hæderlige
holde lade og tage derfor Løn af den gode Gud.
13. Item hvilken vor Broder her i Byen syg
vorder, han skal nyde den samme Raade. 14.
Item hvilken Broder, som ud vorder valgt til
Staffer at være, og ei vil være, han skal give 1

1) tre Gange. — 2) Give. — 3) snart.

Lønne Dl. 15. Item hvilken som vorder tilkeiset¹⁾ til Forrider, og ei vil være, han skal give 1 Lønne Dl. 16. Item hvilken ei betimelig kommer at dansse, han skal gjælde 3 Hvide. 17. Item naar Brødrene skulle dansse omkring Byen, da skulle de holde hverandre i Haanden, og ingen skal gaa ene omkring i Gaden eller i nogen Gaard at løbe, og ei lade deres Danss adskilles, uden den kan vorde i nogle Gaarde; hvo som det gjør, han skal gjælde 1 Grot. 18. Item hvilken sin Broder kalder Tyv, da skal han gjælde i Selskabet 1 Mark, og ham $\frac{1}{2}$ Mark, som kaldet blev, og svarer han ham desligest igjen, da skal han gjælde en halv Mark, eller han skal gaa ud af Selskabet med Riddings Ord²⁾. 19. Item hvo som sin Broder slaar med sin Næve, han skal give 1 Mark. 20. Item hvilken sin Broder slaar med Sværd eller med Spyd, da skal han give Brødrene 12 Ore, og slaar den anden igjen, da skal han give 6 Ore. 21. Item hvilken sin Broder kører³⁾ for Hovding, og han faar derforre Slam eller Skade, han skal give Brødrene 1 Mark og den anden, eftersom hans Skade viser. 22. Item hvilken Broder sin Staal ompilder, han skal give 6 Penninge. 23. Item hvo, som Baaben haver i vor Drif, han skal gjælde 1 Ore. 24. Item hvo som optaster i Selskabs Huus, han

¹⁾ valgt. — ²⁾ med Navn af Ridding.

³⁾ anklager.

skal give 2 Mark Bøx og $\frac{1}{2}$ Tønne Öl. 25. Item hvilken sin Gjæld følger, han skal give 2 Mark, og gjælder han den ei paa den fornævnte Tid, som ham forelægges, da skal han gjælde 2 Fuld. 26. Item hvilken Broder, som ei til Skoven rider, han skal gjælde 1 Grot. 27. Item hvo som Nej siger for at kære kommen med Brødrene, som dandse, han gjælde 1 Engelske. 28. Item hvilken Broder, som Gjæst byder, „byll“ vorder hannum med befunden, da skal han først gjælde for ham og siden give Brødrene 1 Mark Bøx²⁾. Item ingen Broder skal nogen Gjæst indbyde, uden den skjellig og besteden er. 30. Item hvilken indbyder den, som trætte og live vil, han skal gjælde en halv Tønne Öl til Vide. 31. Item hvilken Broder, som af By farer og sin Gjæld ei gjælder, da skulle vore Skaffere efter ham skrive, at ingen skal huse ham i de næste Dage, før han gjør vore Brødre fulde, som han skylder. 32. Item hvo som sig af nogen sin Kunst roser og afbyder, sin Broder lige vel eller kunstigere at gjøre, han skal gjælde 1 Tønne Öl og 2 Mark Bøx. 33. Item hvilken som gjør Riv og Trætte, naar Brødre drikke sammen, da skulle Brødre til ham gaa og sige ham det bedste; vil han dem ei høre, da skulle de binde hans Hænder og Fødder sammen og lægge ham udvortes i en Sted dertil, at skjellige Brødre skulle ei af ham skades. 34.

2) I 27 og 28 maa noget være glemt eller fejlskrevet.

Item hvilken Broder, som ham gjør Forkjøb som fore bundse skal, uden Stafferens Minde, han skal give $\frac{1}{2}$ Lønne Dl. 35. Item hvilken ukyndig Svend til Byes kommer og det bevißligt er, at han sin Gjæld ei har gjældet, hvor han har før været i Selstab, han skal ikke indkomme i vort Selstab. 36. Item ingen Broder skal vor Spillemand Fortreb gjøre og ei for sig særskilt nøde til at lege¹⁾ uden Stafferens Minde; hvo det gjør, han skal give $\frac{1}{2}$ Lønne Dl. 37. Item vore Staffere skulle ingen Mand eller Kvinde inden Selstab eller uden Selstab Benninge laane, uden paa godt Sølvpant. 38. Item hvilken Broder, som jober i Selstabs Hus, han skal gjælde 1 Dre. 39. Item lyster Brødre sammen at æde om Dnsdagen i Fastelavn, hvad de da fortære, det skulle de gjælde den næste Søndag efterkommende. 40. Item hvilken som vorder befunden, at han tager Borster af levende Svin, han skal gjælde 2 Engelske. 41. Item naar Orlov vorder givet, da skal enhver hviß tage sit Sværd eller andre sine Væрге. 42. Item hvilken hinandens Væрге tager, uden Staffernes Minde, han skal gjælde 1 Grot. 43. Item hvilken Broder som en Kvinde indlader inden fire Pæle paa den Gaard, som vi drifte, og mens Lønden ligger paa Stolen, han skal gjælde 1 Grot og 1 Mark Børg. 44. Item hvilken Svend af vori Embebe paa Landet gaar

1) spiller.

og gjør Sto, eller til hjælper at gjøre Sto, han skal bøde 1 Tønne Öl og 2 Mark Bøx i vor Frue Kompagni.

II.

Smedenes Skraa. 7de Juli 1469.

Dette er de Artikler og Forord, der paafundne ere af Borgmestre og Raad i Slagelse, alle Gildbrødre at holde i Smedelaget i samme Sted.

1. Primo at hvilken helst af vort Embede, enten Smed eller Grydestøber eller og Rjedelsmed og vil bo hos os i vor Stad, han skal give til vort Lav en þ lybst og 2 Mark Bøx for sin Indgang og gjøre os en Kost med 4 ferste Netter, 3 Øste, 3 Fæde Smør, 3 Øste 3 Hvedelager, hvert Søsken en Hvedeleve¹⁾ og saa meget Öl og Rugbrød som dem behov gjøres til et Siddende²⁾

2. Item er det ogsaa skiftet, om nogen af vort Lav „dyrffuer“ sig til at arbejde sørend end han har fuldkommet disse Artikler, var og lovligt, saa at hvo som helst nogen af vort Embede her imod gjør eller sig fortruden³⁾ gjør i disse Artikler, give 1 Tønne dansk Öl til Bedring derfor, uden han har det med OIdermands Winde; er det saa, at han dette forsmaaer for sit store Fortrudenskab,

¹⁾ et Hvedebrød. — ²⁾ til et Maaltid. — ³⁾ uvillig, opsætlig

da have vi Fuldmagt at forbyde ham sit Embede
 faalænge, til han har gjort Fyldest. 3. Item
 hvilken helst der vorder lovlig til varet at følge
 sin Broder eller Søster til Kirken, der bøde ere,
 og han det forsømmer, give en Dre Penninge til
 Vide derfor, uden han er i lovligt Forsald. 4.
 Item hvilken der vorder lovlige tilsagt at søge til
 Gildeshus eller til Stævne, og han det forglem-
 mer, give 1 Grot til Bedring derfor, uden han
 er i lovligt Forsald. 5. Item hvilken helst
 af vort Embede vorder lovlige tilsagt til lovlig(?)
 Stævne, at være sin Medbroder behjælpelig i
 Lov og Ret, og han det forglemmer, give 4 Grot
 til Bedring derfor. 6. Item ere alle Brødre
 pligtige til at hjælpe deres Broder med $\frac{1}{2}$ Tylt,
 om ham behov gjøres. 7. Item hvilken Bro-
 der helst en Anden sin Broder gjør Forkjøb med
 Kul, Jern eller anden Malm, give 1 Lønne Öl
 til Vide derfor. 8. Item er det ogsaa skicket,
 at hvilkenhelst Broder en anden sin Broder nogen
 Fortred gjør i sin Vej til noget Marked, enten
 bort eller hjem igjen, eller og paa det samme
 Torv nogen Stade ham paafører, give 1 Lønne
 Bismars Öl til Bedring derfor. 9. Item er
 det og saa skicket, at hvilken helst Broder en anden
 sin Broder eller Søster i Gildeshus eller Sam-
 fundts eller nogen anden Steds nogle „fortrudne“
 Ord eller forsmædelige ham paafiger, give 4 Mark
 Bog til Bedring derfor. 10. Item hvilken
 Broder Gildes Gjæld styldig er og ham lægges

Dag fore af OIdermanen at betale det, og han det ikke betaler inden fornævnte Dag, give 2 Mark Bog til Lavet derfor. 11. Item hvilken Broder der sidder med Waaben inden Gildeshus, sin Broder til Fortred, give 2 Mark Bog til Bedring derfor. 12. Item hvilken Broder der søger vort Gildeshus eller Samling med bare Fødder eller Ben, give $\frac{1}{2}$ Mark Bog til Bedring derfor. 13. Item er det og saa stiftet, at hver Svend eller Dreng, der sættes til vort Embede, give 1 Tønne dansk Öl, 3 Pøste, 3 Føde Smør, 3 Øste, hver Broder en Hvedeleiv, og Rugbrød dertil saa meget som dem behov gjøres, efter OIdermans Ord; er det saa, at han forsmaar det eller og hans Lærefader driver ham fra sig, ba skal han paa hans Regne og give 2 Mark Bog til Bedring derfor. 14. Item hvilken Broder der spiller Öl eller og spyer i Gildeshus eller og i sin Hjemgang, give 3 Mark Bog til Bedring derfor. 15. Item hvilken der byder uskikkelige Gjæster i vort Lav, give 1 Tønne Öl til Bedring derfor. 16. Item hvilken der lærer sin Broder for Borgmester, for Foged eller nogen anden Voldsmand¹⁾, førend han har læret det for sin OIdermans, give 1 Tønne Öl til Bide derfor. 17. Item hvilken Broder der fanger sig en Husfrue og vil lede hende i vort Lav, give for hendes Indgang 4 Grod og 1 Mark

¹⁾ Blagthaver.

Bor. 18. Item er det og saa vedtaget, at ingen Broder sin anden Broders Svend undlotte, uden det saa er, at han har det med sin Broders Vinde, under 1 Lønne Øl til Bide derfor. 19 Item er det og saa Forord, at ingen skal annammes i vort Lav, uden han har et godt Rygte og godt Levet, uden al Gjengivelse. 20. Item er det vedtaget af alle Brødre og Søstre, at hvilken der afgaar og død bliver, hver give 1 Penning til Sjælestud,jør han æder Kjød. 21. Item hvilken Broder der Staalsaad¹⁾ kjøber, og han Broder kommer, vil have det af for rette Penninge og han nægter ham det og ei vil hjælpe ham noget deraf, han skal give $\frac{1}{2}$ Lønne Øl til Bide derfor. 22. Item ligerviis om nogen kjøber Løst Kul og ei vil hjælpe sin Broder en Lønne eller to deraf for rette Penninge, give $\frac{1}{2}$ Lønne Øl til Bide derfor. 23. Item vore almindelige Gildes Drif er vor Herres Opfarelles Dag og om Fastelavn. 24. Item vore Laves Stævner ere Simonis et Judæ Dag²⁾ den anden feria tertia in Carnisprivi³⁾, den tredie vor Frue Dag i Faste⁴⁾, den fjerde den Mandag næst efter vor Herres Opfarellesdag. 25. Item hver Drif en Begængelse med 1 Messe. 26. Item hver Drif Broder give Degnen 1 Penning.

1) Der maa være ment et større Parti Jern eller Staal.

2) 28de Oktobr. — 3) Tirsdagen i Fastelavnsugen.

4) 25de Marta.

27. Item hvilken Broder eller Søster der sidder i tre Lave Drikke frem og ei bære sin Skaal (?) til Gildes med os, give 1 Lønde Øl til Bide derfor. 28. Item er det og saa Forord, at ingen Grovsmed¹⁾ skal holde nogen Klejnsmedsvend der fortinnet Gjæringer gjør, under 1 Lønde Øl til Bide til Lavet og 1 Lønde tyft Øl til Byen. 29. Item er det og saa vedtaget, at ingen Klejnsmed skal gjøre nogen grov Gjærning, der stenes²⁾ skal, som er Dre- , Leer eller Segle, under 1 Lønde Øl til Lavet og 1 Lønde tyft Øl til Byen. 30. Item er det og saa Forord, at ingen udvortes Svend skal stande her ude med sin Gjærning om nogen Torvedag eller anden Tid om Ugen; gjør her nogen imod, da har Konninge Foged Magt at tage al hans Gjærning og uden ret aarlige Markedsdage. 31. Item hvilken der skal gjøre sin Mestertkost, da skal han hyde dertil Borgmestre og Byfoged med deres Husfruer. 32. Item hvilken der skal bo med os i vor Kjøbstad Slagelse, han skal gjøre tre Stykker Gjæringer, som er en Spade og et Skjær og en Bindøre. 33. Item Klejnsmed skal gjøre et Par Bøjler, en Spændhage og et Par Sporer.

Var efter Guds Byrd M. C. D. L. XIX, den Fredag næst for S. Knuds Dag Konning, var denne nærværendes Ektraa, som Smedie Gildet tilhører i Slagelse, paa Raadhuset for Elemen

1) I Manuskriptet staar Guldsmed. — 2) slibes.

Griis, Geriche Hansen, som den Tid Borgmestre vare, og for det menige Raad mange flere Danne- mænd overværendes, hørte og aabenbare, læstes og overvejedes alle Artikler og Skikkelser, som i fornævnte Skraa ere skrevne, gave alle Samtykke til, at de skulle holdes og ei mindstes og ei heller „høffues“ anderledes end som skrevet stander. Paa det at disse fornævnte Artikler og Skikkelse skulle holdes og ei herefter imod at tale i nogen Raade, da stadfæste vi denne Skraa og alle hendes Artikler med vort Stads Indsegl, hængende her neben fo e. Givet Aar, Dag og Sted, som fore er skrevet.

III.

Skomagernes Skraa. 21de Februar 1471.

In nomine Domini

Amen.

Disse ere de Artikler og Forord der oppaa- sundne ere af Borgmestre og Raad i Slagelse, efter vor naadige Herres, Konning Christierns Tilladelse og hans Raades Privilegiens Udviselse, alle Gildebrødre at holde skjellige og forsynlige i i Skomagernes Embede i Slagelse, som her efter følger.

1. Først skulle de give Bysfogden i Slagelse 20 Brot hvert Aar det første Thing efter S.

Mortens Dag, derfor at ingen skal vve Stomager Embede, saasom er at kjøbe barket Læder, og ei gjøre nye Sko og ei sætte Barklar eller Steentlar, foruden alle Brødres Billie og Samtykke, og ubrødelige at pante for Fogden eller Borgmestre for Lavskret dem behov gjøres indhyrdes. 2. Item skulle de give Domprovslen hvert Aar samme Thing otte Grot derfor, at hver, som behov gjøres, maa røre sit Steentlar og Barklar om gude- lige Dage, foruden nogen Prælater hinder ellerå kan fange. 3. Item hvo som vil være Broder i vort Lav, han skal hente sit Egtebrev¹⁾ førend han vorder Broder i vort Lav, og skal han være lovlig skilt fra sit Herstab, og skal han gjøre et Par Støvler og saa et Par snørede Sko, og et Par Sko med Opflag, og et Par Sko med Højelse og underforede, og et Par Sko indvendig snørede med tre Stykker, saa at Brødrene tage det til Takke. Og de fornævnte Sko og Støvle skulle gjøres til Oidermands Hus, saa at Brødre og andre Dannemænd tage Takke²⁾ paa dem og kunne fuldt medgjøre. 4. Item den Dag han bærer de fornævnte Støvler og Sko frem for Brødre at skue, da skal han gjøre sin Sybekost³⁾, med tre salte Bøste, en ferst Ket, hver Broder en Hvedelek, Rugbrød, Smør og Ost, som dertil bør og behov gjøres, efter

1) Brev og Bevis for ægte Fødsel. — 2) Behag.

3) Kost med kogt Mad.

Stjellighed, og to Tønder Öl. 5. Item de Stomagere, som ere og bo i Antvorskov og kjøbe og sælge her ubi Slagelse, de skulle give alle Brødre 1 Tønne tyff Öl eller 24 β og saa meget til Raadet, om der vorder paa køret. 6. Item hvo som gjør sin Broder Forkjøb, han give Brødrene 2 Dre Penninge, og den Broder, som han gjør Forkjøb, en Dre. 7. Item hvo som kjøber heel Tønne „flood“ eller Beg eller halv Tønne eller helt Skib. Hamp eller halot, inden Brødrenes Minde, han skal give Lavet 1 Tønne Öl. 8. Item hvo som kalder sin Broder Tyv, han skal give alle Brødre en Sage Mark, og den Broder, han gjør det, give ham to Mark Sage, og er det saa, at han kalder ham Tyv igjen eller nogen ufvædens Drd eller Gjen svar, da skal han give Halvdelen. 9. Item hvo som [giver] sin Lavbroder eller Søster ufvædens Drd, han skal give alle Brødre $\frac{1}{2}$ Sage Mark, og den, han det gjør, 1 hel Sage Mark, og giver han ufvædens Drd igjen, da skal han give Halvdelen og give ham gode Drd der imod igjen. 10. Item hvo som slaar sin Lavbroder med sin Næve, han skal give Lavet en Sage Mark; er det saa, han slaar med Sværd eller andet Raaben, han skal give Brødrene to Sage Mark, og den, han det gjør, Halvdelen, Bysens og Kongens Sag uforsømmet, om det optommer. 11. Item om saa sker, det Gud forbyde, at Nogen slaar sin Lavbroder ihjel, han skal give Brødrene i Lavet

en lødig Mark. 12. Item hvo som gjør Hoer med sin Gildesøster, han give Lavet 1 Mark Lybsk, og den Broder, som Konen ejer, 2 Mark Lybsk. 13. Item hvo som kærer sin Broder for nogen Boldsmænd, førend han faar kæret det for sin OIdermand, og han fanger deraf nogen Skand eller Skade, han skal give Brødrene i Lavet en Mark Lybske, og den, han det gjør, give ham en Sage Mark. 14. Item hvo som talder sin Lavsbroder til Things, foruden OIdermænds Minde og Brødres, han skal give en Sage Mark. 15. Item hvo som siger Stævnevidne paa sin Lavsbroder, han skal give Lavet to Dre, og den han gjør der Skade med, 1 Mark. 16. Item om saa er, at nogle Brødre have Ujæmdrægtighed tilhøbe, da skulle Brødre det forlige, om de kunne; sker det saa, at nogen gjør sig fortruden og ei vil lade sig forlige efter deres Sigelse, og gaar dem overhørig, han skal give i Lavet 1 Tønde tykt Ol eller 24 p og saa meget til Raadet. 17. Item hvo som spilder en Skaal Ol paa Bord eller Klæder, han skal give Lavet 6 Penninge. 18. Item hvo som bærer Vaaben i Drif eller Stævne, han skal give en Dre Penninge. 19. Item hvo som vorder stævnet for Konning eller for Bispen eller til Landsting, da skulle fire Brødre tilfises at fare med ham, paa Gildets Kost; hvo det ikke vil gjøre, han skal give Lavet en Sage Mark. 20. Item hvo som vorder kaldet for OIdermand og han ikke kommer, da skal han give

for første Løvdag 2 Ore, for den anden Løvdag en halv Sage Mark, for den tredje 6 Ore, for den fjerde 3 Mark Sage. 21. Item hvo som opfaster ubi Gildehuset, han skal give $\frac{1}{2}$ Mark, og hvis Klæder han besmitter, ham skal han give 2 Ore Penninge. 22. Item hvo som nægter den Gjæld, som han er sin Broder af rette skyldig, han skal give Brødrene 2 Ore, og betaler han ikke inden lovlig Tid, da skal han give dobbelt. 23. Item hvo som hindrer Olsbermand eller Ekraapreft eller sin Løvsbroder, naar nogen af dem taler, han skal give 1 Ore. 24. Item hvo som gjør sig¹⁾ imod Olsbermand eller Stolsbroder, saa at han vil sidde, hvor ham lyster, eller tapper af Lønden, han skal give $\frac{1}{2}$ Lønde Dl. 25. Item hvo som skifter flere Sæder end et, eller tager en anden Mand's Sæde, han skal give en Ore Penninge. 26. Item hvo som bærer falsk Vidne paa sin Løvsbroder, han skal give to Ore Penninge, og den han gjør det ved, ham skal han give 1 Mark. 27. Item naar nogen Søffen døer, da skulle fire, som næst ere, vaage over den Døde; hvo det forsømmer, han skal give en Ore, og skulle alle fire Lys brænde over et Søffen og to for et Baru; og om saa er, at nogen udbortes Mand behøver, da skal han give to Mark Bøx og fnye Lys igjen i god Maade.

¹⁾ Her staar et ulæseligt Ord, som maa betyde opsetsig eller desl.

28. Item Degn skal have hvert Aar en Englest af hvert Spsken, og han skal vogte over den Døde og forvare Lys og Bell¹⁾. 29. Item efter hver Lave Drik, som er om hver St. Mortens Dag, om Fastelavn og om Hellig Torsdag, du skal være Begængelse for de Døde, og hvert Spsken skal offre en Penning, og hvo det forsjømmer, han skal give en Dre Penge. 30. Item Oldermanden skal være fri i hver Drik og Stolsbrødre skulle have en Kande Ol, og hvo som sidder til Efterdrik, og han er ikke beden, han skal give to Dre Penninge. 31. Item hvo som byder Gjæst paa al deres Begne, han skal selv svare for ham. 32. Item ingen maa byde ulovlige Gjæster i vort Lav, Mand eller Kvinde, Svend eller Mø, uden de som skjellige ere og jællige, under en Mark Sage. 33. Item om saa ster, at Oldermand eller Stolsbrøder ere fra Stavne, han skal give en Dre. 34. Item hvo som jøger Kro efter Drik, eller dobler sine Klæder bort, han skal give 1 Tønde tyft Ol til Lavet og 1 Tønde til Raadet. 35. Item hvo, som skal gjøre sin Meesterkost, han skal give 4 ferste Netter og salte Døste, som dertil hører, hvert Spsken en Hvedebrød og Rugbrød, Smør, Ost, som dertil hører og behov gøres, 4 Tønder Ol og en lødig Mark til at lønne Mæssen med, og to Mark Vox for sin Indgang, til Lysene paa Altret. 36. Item ingen skal

1) Sigklæde.

gange til nogen af vore Kofte, uden Høsbonde og Husfrue, uden saa vare, at nogen Bud ginge til dem med døende Barn og strax hjem igjen, under 3 Mark Sage. 37. Item hvo som er fra Lavestevne uden Oidermands Minde og lovligt Forfald, han skal give 1 Mark Bog til Alteret; disse ere i lovligt Forfald, som de skulle være i Forfald for, som er Sygdom, Ligførd, Bryllupsførd og søge efter sin rette Lyv, eller Byes Forfald paa Herfabs Vegne. 38. Item naar Oidermand tilfiger at komme til Stævne, hvo ikke kommer, han give 1 Grot. 39. Item hvo som ikke søger af Brødre sin Lav Drik og ganger til andre Lav, han skal give 1 Lønne Öl. 40. Item hvo som ganger af Stævne med Umindede, han skal give til Lavet 1 Mark Lybft, og til Raadet og saa meget, og ei være sit Lav nærmere end alle Brødre det tilstede ville. 41. Item om saa ster, at nogen Lavbroders Barn gjøres Stomager Embede behov, da skal han være sin Syde Koft fri. 42. Item hvo som barler Læder eller gjør nye Sto inden Byes eller uden, for nogen anden end for sig selv, han skal give 1 Lønne Öl og 2 Mark Bog for hver Tid han det gjør, og saa meget til Raadet. 43. Item hvo som fører nye Sto paa Land at sælge, uden til fri Marked, han skal give 1 Lønne Öl og 2 Mark Bog og saa meget til Raadet. 44. Item hvo som vil lære Stomager Embede, han skal give Brødre 1 Lønne Öl og tre salte Bøite,

en ferst Met, tre Fade Smør, tre Oste og Brød, som dertil hører. 45. Item til hver Lave Koft skal bedes Borgmestrene, Ræmnerne og Byfogden, om de komme ville. 46. Item ingen skal have nogen nye Sko sal, uden udi Skoboderne eller hjem til sit eget, uden i Aarmarked. 47. Item vorder nogen af vore Lavsbrødre død og hans Husfrue lever derefter, da maa hun bruge sit Embede Dog og Nat derefter, om hun Enke sidder. 48. Item hvilken Broder der ganger fra sin Oidermand og Brødre med Uminde og Ouerdaadighed, og kærer for Borgmestre og Raad, falder han da imod sit Lav og Brødre, da høde til Byen saa meget som til Lavet. 49. Item hvo som der loffer en andens Svend ud af Tjeneste uden Bondens¹⁾ Minde, han skal give Lavet 2 Mark Sage og saa meget til Raadet, om det vorder kæret for dem. 50. Item skal og ingen eller maa gjøre Sko for nogen anden her udi Slagelse uden i Lavet for dem selv, under 3 Mark Sage og saa meget til Raadet. 51. Item Oidermand og Staldbrødre have Magt at gjøre Raade med Brødre i alle fornævnte Grunde, efter Brødres Raad og Samtykke.

Nat efter Guds Byrd Millesimo pvadringentesimo septuagesimo primo profesto. Sancti Petri Apostoli in Cathedra var denne nærværende Skraa, som Skomarergildet tilhører i Sla-

¹⁾ Husbondens.

gelse, paa Raadhuset for Clemen Griis og Geriche Hansen, som den Tid Borgmestere vare, og for det menige Raad mange flere Dannemænd overværendes, hørte og aabenbare læstes og overvejedes alle Artikler og Stikkelse, som i fornævnte Skraa ere skrevne, gave alle Samtykke til, at de skulde holdes og ei mindstes og ei heller „høffuis“ anderledes end som foreskrevet stander. Paa det at disse fornævnte Artikler og Stikkelse skulde holdes og ei her efter imod at tale i nogen Raade, da stadfæste vi denne Skraa og alle hendes Artikler, med vort Stads Indsegl, hængende her neden fore. Givet Aar, Dag og Sted, som fore er skrevet. Item ingen skal sige Nej for Olsbermands Dømme eller Staldbrødre Dømme, under 1 Tønde Öl til Bide, om siges Nej derfor.

 IV.

Bagernes Skraa. 22de Februar 1471.

In nomine Domini

Amen.

Disse ere de Artikler og Forord, der oppaa- fundne ere af Borgmestere og Raad i Slagelse, efter vor naadige Herre Kong Christierns Tilladelse og hans Raades Privilegies Udvidelse, alle Gildebrødre at holde skjellige og forsynlige ubi Bager-Embede i Slagelse, som herefter følger:

1. Primo, hvo som vil Bager-Embede vinde, han skal gange til OIdermand og bede om deres Lav, og skal han give sit Egtebrev, og at han er lovtligen stilt fra sit Herflab, og prøve ham siden i sit Embede, med Rugbrød og Hvedebrød at bage, det han sit Embede saa kan, at Brødre ingen Straf¹⁾ lide for ham siden i sit Embede, i saa Maade, at han skal bage tvende Bægter for OIdermands Døn, en Hvedebrød og en Rugbrød, saa at alle Brødre tage der da Nemme²⁾ paa, at han der fuldt med gjøre saa, og saa at Lavet ingen Straf fanger derfor af nogen andre udvortes. 2. Item maa og ingen indgange i vort Lav, om han saar nogen imod brudt af vore Lavs Søsten, Broder eller Søster, førend han har bedret imod dem. 3. Item hvo som vil indgange i vort Lav og nyde vor Frihed, han skal give os to salte Bøste, tre ferske Netter, Smør, Ost, Hvedebrød, Rugbrød, som der behov gjøres, en Tønne Ol for hans Indgang og 2 Mark Grot til Messen. 4. Item der efter naar et halvt Aar fremganget er, gjøre da Lavet en hel Kost, som er tre salte Bøste, fem ferske Netter, Smør, Ost, Rugbrød, Hvedebrød, som Behov gjøres efter Skjellighed, og to Tønder Ol og 2 Mark Grot, og dertil skal bydes Borgmestere, Byfoged, og Ræmmere. 5. Item om nogen er borte helt Aar eller mere udensbyes, og indkommer igjen

1) Stam eller Stude. — 2) tage Vare derpaa.

og vil nyde vort Embede og Frihed, da skal han gjøre alle Brødre en hel Kost, eller have det med alle deres Minde. 6. Item om nogen gjør anden Fortkjøb i Hvede eller Rug eller i andre Maade, give Lavet $\frac{1}{2}$ Tønne Öl. 7. Item hvo som ganger udenbyes, eller hvem kjøber nogen Broder til Fortræd, hver Tid han det gjør og vorder overvidnet med Vidne, give Lavet 1 Tønne Öl. 8. Item hvo som giver sin Broder eller Søster onde Ord eller uvædens, han skal give Lavet 1 Ore Penninge; slaar han ham eller hende med Næve, give $\frac{1}{2}$ Tønne Öl, Kongens Ret og Bysens uforfræntet; slaar han og med Baaben, give 1 Tønne Öl, Kongen og Byen, som Ret er. 9. Item om nogen Broder gjør den anden Saar, gjøre Lavet $\frac{1}{2}$ Kost, Kongens Ret og Bysens uforfæmnet, eller have det med alle Brødres Villie. 10. Item om nogen Broder er ulydig, saa at han ikke vil forliges vel med sin Broder og er Oldermann og Brødre gjensidig, give Lavet 1 Tønne Lysøl, og til Raadet og saa meget. 11. Item om nogen Søster giver nogen Broder eller Søster uvædens Ord paa Gildesbænken, give Lavet $\frac{1}{2}$ Tønne Öl. 12. Item om nogen Broder giver anden Broder eller Søster nogle skjellige Ord, der hans eller hendes Ære kan røre, og han det ikke bevise kan, give Lavet 1 Tønne Lysøl, 2 Mark Børg og saa meget til Raadet. 13. Item hvilken ikke kommer til almindelig Stævne og vorder lovlig tilvaret

med anden, han skal give 1 Dre Penninge til Lavet; ere Olbermand eller Staldbrødre fra Stævne, hver give 2 Dre Penninge. 14. Item ingen skal bage om Lørdag eller Mandag og gjøre sine Brødre Stæde med; hvo det gjør, give Lavet 1 Tønne Öl, uden der vanskes¹⁾ Brød og tilsigendes vorder af Borgmestre eller Foged paa Herflabs Vegne. 15. Item hølken der har andre Brødres Tjenestefolk inden ret Fæstnings Dag og uden Bondens Billie, give Lavet en Tønne Öl, og til Raadet og saa meget. 16. Item ingen skal og have nogen Svend i sin Tjeneste, saa at han nyder og bruger vort Embede, førend han har gjort Lavet Fyldest og Byen; hvo det gjør, give Lavet en lødig Mark, og Raadet og saa meget, uden saa er, at alle Brødre ham naade ville. 17. Hvilken Broder der vorder forarmet med Fattigdom, saa at han sig ikke bjerger kan, da skulle alle Brødre hjælpe ham af Løvens [Kasse] to Mark Grot, sig at forbedre med. 18. Item om nogen Broder farer udenbys og finder sin Broder eller Søster i nogen Nød, og han dem ikke hjælpe vil, give til Lavet 1 Tønne Öl, om der vorber læret efter. 19. Item naar nogen Broder eller Søster døer, da skal hver af Embedet vaage over ham om Natten, eller have der sit visse Bud, uden ham er lovlig Ginder eller Forfald; hvilken det ikke gjør, give en Dre

1) mangler.

Penninge. 20. Item hvo som ikke den Døde til Graven følger, give 1 Mart Ore Penninge.

21. Item om nogen Broders Barn eller Tjenestefolk dør, da skal hver af Embedet nærværendes være i Forbeder, uden han er i lovligt Hinder; hvo det ikke gjør, han give 1 Ore Penninge.

22. Item naar nogen Broder eller Søster dør, da skal hver Søsten lade holde en Messe for des Sjæl og alle kristne Sjæle, før det æder Kjød; hvo det ikke gjør, han skal give 3 Ore Penninge i Guds Navn i OIdermands Nærværelse og Afsyn for den Dødes Sjæl, saafremt som han har fuldt gjort, mens han levede i Lavet.

23. Item hvilken som gjør Ulyd i nogen Stævne, OIdermand eller Staldbroder eller nogen anden Broder, der Lyd haver af OIdermand, han give 2 Ore Penninge.

24. Item hvilken Broder der stævner en anden for Konning eller anden Voldsmand, Borgmester eller Foged, førend han har tjæret det for sin OIdermand, give Lavet 1 Tønde Tyfføl, og saa meget til Raadet.

25. Item hvilken Broder sidst ganger udi Lavet, han skal være alle deres Tjenere til Lavens Behov, til nogen anden Broder kommer i Lavet, da skal han vedertage og gjøre saa fremdeles.

26. Item hvilken Broder som vorder befunden i aabenbar Dobbel, han skal give til Lavet 1 Tønde Tyfføl og saa meget til Raadet.

27. Item hvilken Broder som Nej siger for OIdermands Domme, han skal give til Lavet 1 Tønde Öl og 1 Mart

Vox til Messen. 28. Item om nogen Broder har gammelt Brød bagt og ikke kan fuldgjøre for sine Penninge, saa at det overligger, da maa en anden bage, efter Brødres Sigelse og som skjelligt tilgaar, saa at der ikke [bliver] Brøst paa Hvedebrød. 29. Item lovlige Forfald skal man og vide at være, som herefter følger: hvilke som ikke Lavs Stævne søge og tilbudne ere med dem, som først er Sygdom, Ligjærd, Bryllupsfærd og søge efter sin rette Tyv, eller Byes Forfald paa Herstabs Begne. 30. Item om nogen Broder gjør Hoer med sin Lavsføster, han skal give Lavet 3 Mk. Sage, og den der Konen tilhører, ham og saa meget, og en Tønde tykt Öl til Setnings¹⁾ Öl. 31. Item skulle fornævnte Bagere i Slagelse hver Lørdag hver give Kongen en Hvedelev om de Brød have fal, undertagne to af Brødrene, de skulle give Bispen af deres Hvedebrød, desforuden i samme Tal. 32. Item skal Kongen oppebære fornævnte Hvedebrød for saadanne Sag, om nogen Bager eller hans Dombud faar nogen med Hvedebrød, som ham tages fra, ukræntelig og ubrødelig for hver Mand at bøde. 33. Item Bispen af to og at bære for saadanne Sag, at de maa sigte, røre Korn og bruge deres Embede om mulige hellige Dage ubrødelig at være for Bispens officielle eller nogen anden Skade fange. 34. Item give fornævnte Bagere i

¹⁾ Forlig.

Slagelse hver Jule Aften Kongens Foged et Hundrede Hvedebrød og et Hundrede Rugbrød, fordi at nogle udvortes skal ei føre nogle Brød her ind imod deres Villie, uden i Jacobi Marked. 35. Item sker det saa, at nogen fører tyft Brød, da maa de sælge det, uden om Lørdagen. 36. Item maa de ubrødeligen pante for Kongen, Byen eller Sagvolberne for Lavs Gjæld og rette Vilkaar paa Lavsens Vegne. 37. Item om nogen Broder afgaar og bliver dødt, da maa hans Husfrue, som igjen lever, bruge Embedet Aar og Dag derefter, om hun Enke sidder; gifter hun sig, da skal hun gjøre efter Brødres Sigelse. 38. Item om nogen Broder kjøber samfælles Læst Korn mere eller mindre af nogen udvortes, der kommer til Skibs til Skjælsfjør eller til Korsør, da skal hver Broder stande i med efter sin Formue i samme Kjøb, under 3 Mark Sage og saa meget til Byen.

Aar efter Guds Byrd M. C. D. LXX. primo ipso die Sancti Petri Apostoli in Cathedra var denne nærværende Skraa, som Bager Gildet tilhører, i Slagelse, paa Raadhuset for Clemen Gris, Geriche Hansen, som den Tid Borgmestre vare og for det menige Raad mange flere Dannemænd overværendes, hørtes og aabenbare læstes og overveiedes alle Artikler og Skikkelse, som i fornævnte Skraa ere skrevne, gave alle Samtykke til, at de skulde holdes og ei mindstes og ei heller „høffves“ anderledes end som skrevet stander;

paa det at disse fornævnte Artikler og Skikkelse skulle holdes, og ei herefter imod at tale i nogen Raade, da stadfæste vi denne Skraa og alle hendes Artikler, med vort Stads Indsegl hængende neden for hende. Datum Anno die et loco ut supra. Item skulle alle Bagere i Slagelse bage godt Hvedebrød og Rugbrød, efter som Tiden tilfiger, og Borgmestre og Raad dem tilsigendes vorder. Item Oidermand og Stolsbroder haver Magt at gjøre Raade med Brødre og alle fornævnte Grinde, efter alle Brødres Raad og Sigelse og Samtykke.

V.

Skræddernes og Overtskjærernes Skraa.

23de Marts 1545.

In nomine Domini

Amen.

Dette er deres Skraa og Statute, som Skrædere og Overtskjærere i Slagelse skulle stadelige holde imellem dem.

1. Primo. Ingen skal bruge Skræderes eller Overtskjærers Embede, hverken indspidte eller fremmede, uden han har Skræderes og Overtskjærers Lov og Villie og Fogedens, Borgmestres og Raads i samme Sted. 2. Item hvo som Broder vil være, han skal sværge, at han stadelig

vil holde denne efterskrevne Straa. 3. Item der næst skal han have sit Egtebrev, og naar-
sommelst han sig gifter, da skal han tage sig et
gødt ærligt Folk, som uberygtet er i alle Maade.
4. Saa skal han gjøre sin Mester Gjerning, som
er en Klokke Raabe, en firfudet Kvindeljortel.
Overstjæreren skal overstjære 5 Alen Engelsk¹⁾ og
5 Alen Brysth²⁾, og skal han gjøre sin Kost, som
er 2 Tønder Öl og 3 Bøstle, 3 ferske Netter, og
hvert Folk et Hvedebrød, Ost og Smør og Rug-
brød til overs, og maa han have 2 Gjæster fri,
og skal han give en Gylben til Bøssen, som skal
følge³⁾ og 6 ß til Stolen, som
Fogeden skal have; for denne samme Indgang
skal han sætte 2 Brødre til Forlovere, og skal
samme Kost udgives 6 Ugende Dag, eller have
det i Forstanderes Minde, og bør han at skjenke
og være deres Dreng, til der kommer nogen anden,
og vorder han tilfagt af Forstanderen at gange
Løvens Urende, og nægter han det, give en
Fjerding Öl. Naar fornævnte Kost skal gøres,
da skal Forstanderen byde Fogeden og Borgmester
ibidem, og skal Stolebrødre indbære samme Kost.
Item hvo som vil bære Skræberes eller Overstjæ-
rers Embede, give sig en Tønde Öl, 2 Bøstle og
hver et Hvedebrød og Rugbrød, Ost og Smør til
overs, og maa han have en Gjæst fri, og skal
fornævnte Kost udgives inden fjorten Dage; er

1) Engelsk Klæde. — 2) Leidenst Klæde.

3) Her findes et Par ulæselige Ord.

det saa, at han dør i sit Lære, da skal Lavsbrodre følge ham til Jorden. 6. Hvilken Skræders eller Dverstjærers Søn, som vil være sin egen Mand, han skal give 1 Indgang med denne jorstrevne Koft. 7. Hvo som er borte Aar og Dag og vil igjen komme til os, han skal gjøre en halv Indgang, som forskrevet staar. 8. Item ingen Skræder skal øve Dverstjærers Embede, og ingen Dverstjærer Skræderes Embede, under $\frac{1}{2}$ Gylben, hver Tid de blive bejundne dermed, og Fogeden $\frac{1}{2}$ Gylben. 9. Hvilken Skræder eller Dverstjærer, som boer i Gaarde med andre, give sig en Lob Sølv. 10. Hvilken som ublejer andens Gaard eller Hus uden hans Villie, som iboer, eller svigeligen undergaar ham i saadanne Maade, han skal give en Mark Sølv, og skal han fæste ham Gaard eller Hus 1 Aar paa sin egen Pung. 11. Item hvo som gjør til Halvgjerning¹⁾, give 2 Tønder Øl. 12. Er det saa, at nogen Søsten dør, da skal Oldermand tilfises, at han tilfiger 2, der vaage over det, og skal menige Lavsbrodre gudinygtig følge det til Graven; hvilken Broder tilfises og ikke kommer, bøde 2 Grot; kommer han ikke, før det bliver jordet, 4 Grot, og maa Brodre strax have Magt at pante ham. 13. Om nogen Broder dør, maa hans Hustru opholde dette Embede, til hun vorder gift. 14. Naar nogen Søsten

¹⁾ I Kompagni med Hnanden.

døer, skal hvert Søsten give en Album til Almissegiftten. 15. Item om nogen kærer sin Broder for Føgeben eller stævner ham for andre Dommere, han give 2 Tønder Øl, om det vorder Brødre vitterligt. 16. Om nogen kærer paa anden, da skulle Forstanderne nævne 4 Brødre, at de maa forliges, og kunne de ei forliges, da skulle 4 andre udvælges, og efter deres Sigelse skulle de forliges. 17. Om nogen Broder er fortræden og ei vil gjøre Fyldest i Lavet, han give 4 Grot hver Lavdag. 18. Om Broder stævner ham for nogen Dom, da maa han intet nyde af vort Lav, før han giver os en Tønne Øl og 4 ß til Almissegiftten. 19. Item hvo som unbleier andens Svend, før Stævnedag kommer, skal bøde 2 Tønder Øl. 20. Item hvo som syer de Klæder, en anden har skaaret, uden hans Billie, skal give 2 Tønder Øl. 21. Om Overstjæreren stjæler det Klæde, en anden har skaaret paa, uden [hans] Minde, give og 2 Tønder Øl. 22. Item hvilken Skræder eller Svend, som gaar paa Gaden og spørger Klæder at sye, skal give 1 Tønne Øl, 2 ß til Almissegiftten. 23. Item hvo som gjør nogen Broder Blufel for sin Gjerning, uden Stjel, skal give en Tønne Øl. 24. Hvo som kalder sin Broder Skalf eller drager ham i Haar i Drit, eller nogensteds undergaar ham i sin Forbel i nogen Maade, give 2 Tønder Øl og 4 ß i Almissegiftten, og bedes om Raade. 25. Hvo som andre gjør Fortjæb

i nogen Maade, skal give 4 þ. 26. Item hvo som drikker i Drif mere end ham nyttigt er, saa at han giver det op, skal give $\frac{1}{2}$ Tønde Ol, 2 þ i Almisfeskisten. 27. Paa St. Pauli Dag skal vorde almindelig Stævne. 28. Hvo som vorder advaret og kommer ei, skal give 1 Dre. 29. Naar Forstandere paa nogen anden Tid paa Løvsens Begne beder til Stævne, og kommer de ei, give en Grot. 30. Hvo som vorder udvalgt til Forstander, og vil han ei være, give 2 Tønder Ol, og ingen Maade. 31. Alle Brøder-Penninge skulle til Almisfeskisten. 32. Hvo som fanger nogen Hustru efter anden Hustrues Død, skal give 1 Tønde Ol, 4 þ til Almisfeskisten. 33. Forstanderen maa have en fri Gæst hver Drif. 34. Om nogen Broder skjælder anden indenbyrdes, da maa han opstaa og bede sig Gud til Hjælp, at han er narfsag for¹⁾ den Sag, og findes han skyldig eller overvindes²⁾, da være udfskudt af vort Lav, og bøde for Loven. 35. Item om nogen gjør anden Ulyd i sin Tale, give 1 Dre, anden Gang 2 Dre og siden dobbelt. 36. Om nogen Kæremaal kommer for Forstanderen, at noget Arbejde er fordærvet, da skal Forstanderen lese 6 Brødre at skue Gjærningen; er hun fordærvet, da skal han gjøre til³⁾ i Bondens Nøje og bøde imod Lavet efter 6 Brødres Sigelse. 37. Om Brødres Børn, som afdør, da skal Brødre hjælpe

1) uskyldig i. — 2) overbevies med Vidnes. — 3) igjen

det til Jorde, om de tilsiges. 38. Om nogen Broder gaar i et ulovligt Hus, uden ret Marsag, og vorder funden der med, skal han give 1 Lønne D.

Item denne forestrevne Straa have Byfoged, Borgmestre og Raad i Slagelse stadfæstet, paa det at Lavet kan blive ved Lige og Byen til Forbedring. Til ydermere Stadfæstning og bedre Forbedring have vi med Villie og Samtykke ladet trykke vort Stubs Indsegl her neden for denne forestrevne Straa. Givet i Slagelse den Mandag næst efter Judica Anno dei M. D. X. L. V.

Rettelser og Tillæg.

- 6. 1, 2. 12: Skoleprogram, I. Skoleprogram.
- 9, „ 2—3: Oktober, I. August.
- 9, „ 19: Polne, I. Palne.
- 10, „ 8 f. n.: Sago, I. Sago Døgstbøn.
- 11, Som Anm. tilføjes: 1) burges skrives gjerne hierffvis, o: brister Nogen sig til; 2) ubstha, o: uden at der skal gives Bøde; Armbrst, o: Flitsbue.
- 12, 2. 3: krise, o: udvælge.
- 13, „ 17: de, I. da.
- 13, „ 22: Borup, I. Vorup.
- 15, „ 16: 1 Grot, I. 1 Grot.
- 16, „ 19: Helle Beder, I. Helle, Beder.
- 16, „ 4 f. n.: østvest (osv.), I. østerst og sønderst.
- 17, „ 16: med fine, I. med, fine.
- 21, „ 4: Krise, I. Kirke.
- 21, „ 3: Bobil, I. Bedil.
- 21, „ 5 f. n.: Graaes, I. Straaes.
- 22, „ 7 f. n.: ved „svart ledst“ tilføjes: o: fort Alæbe fra Leiden.
- 23, „ 4: Borgemeister, I. Borger,
- 23, „ 9: det sidste 1521 skal være 1522.

- G. 25, L. 7 f. n.: Jens, I. Jens Dun.
 — 25, " 3 f. n.: Dag, I. Sag.
 — 26, " 3: Jøns, I. Jens.
 — 30, " 10 f. n.: hvormod, I. hvorimod.
 — 31, " 9: samme Nar, I. 1563.
 — 32, " 3 f. n.: Bisserup (osv.), I. Bissrup haffn og
 Huirrilds haffn.
 — 33, " 4: Lyd, I. Ly.
 — 35, " 2: Reet, I. Reck.
 — 35, " 1 f. n.: tillagde, I. tillod.
 — 36, " 6: under, I. inden.
 — 36, " 10: Tidsfrist, I. Tidsfrist.
 — 36, " 3 f. n.: forbrudt, I. forbudt.
 — 38, " 3 f. n.: Bofementer, I. Lofementer.
 — 39, " 9 f. n.: Baad, I. Raad.
 — 40, " 7: attie, I. dette.
 — 42, " 6: 2 þ (osv.), I. 2 þ af hver Læst.
 — 42, " 5 f. n.: Guberck, I. Güberck.
 — 48, " 10: han, I. Kongen.
 — 49, " 9: som, I. samt.
 — 50, " 15: 1399, I. 1398, † 1399.
 — 50, " 11 f. n.: efter 1467 tilføjes 1469.
 — 50, " 10 f. n.: ved G. Hansen tilføjes 1469 og 1482;
 ved L. Beråsen tilføjes 1482.
 — 50, " 7 f. n.: Jep Olsen 1521, I. Jes Olsen 1506.
 — 50, " 6 f. n.: Peder Sprensen nævnes endvidere 1506,
 1510 og 1521; Peder Suur 1521 og
 1541; Mikkel Kore 1541.
 — 51, " 3 tilføjes, at Henning Grydstøber og hans
 Ørn nævnes 1469.
 — 51, " 8: 1464, I. 1494, og ved Jep Bygh tilføjes: 1521.
 — 51, " 9: ved Mattis Povelsen tilføjes: 1521.
 — 51, " 11 tilføjes: Oluf Rjedelsmed, Søren Måsen og
 Anders Jakobsen 1541.
 — 52, " 1 tilføjes: Jes Rogge 1469, Jens Mogenssen
 1482.
 — 52, " 2: ved Peder Bedt tilføjes: 1506, 1510 og 1521.
 — 52, " 3 tilføjes: Søren Pedersen 1541.

- G. 53, 2. 3: 202—3, l. 102—3.
 — 55, " 6 f. n.: opbaaret, l. oppebaaret.
 — 56, " 3 f. n.: losbudet, l. lovbudet.
 — 57, " 12 og 25: Stophroffty, l. Staphroffty.
 — 59, " 11: Den her omtalte Monstrans findes nu i det
 oldnordiske Museum i Kjøbenhavn.
 — 60, " 17: Job, l. Jode.
 — 62, " 2: 1615, l. omtrent 1615.
 — 63, " 8: Styerups, l. Nyerups.
 — 63, " 13: Anna, l. *2, Anna.
 — 64, " 13: Dønspn, l. Dønspø.
 — 65, " 2 f. n.: Bromlby, l. Brøndby.
 — 76, " 3: Wiche, l. Wiehe.
 — 77, " 14: 1482, l. 1382.
 — 80, " 12 f. n.: Ernik (ojv.), l. Emil Emiksen.
 — 81, " 5 f. n.: Sprbh:, l. Sprbyz.
 — 83, " 5: Lpogov, l. Lpov.
 — 91, " 5 f. n.: 36¹/₂, l. 361.
 — 93, " 5 f. n.: da, l. de.
 — 93, " 4 f. n.: indgive, l. udgive.
 — 94, " 1: hvor, l. hver.
 — 95, " 8: deu, l. det.
 — 96, " 8: 1, l. 2.
 — 96, " 9: bydes, l. byder, og.
 — 96, " 12: Item, l. 29. Item.
 — 96, " 18: huse ham i de Dage, l. ham i Tjeneste tage.
 — 97, " 21: høviist, l. „houestliken“ (o: hovsomt, stille).
 — 98, " 7 f. n.: fjørend, l. fjør.
 — 100, " 11 f. n.: spiller, l. spilber.
 — 101, " 2: Svend, l. Svend skal.
 — 101, " 7: Gjengivelse, l. Gjenfigelse (o: Modfigelse).
 — 102, " 10: Øre, l. Øre.
 — 102, " 16: og, l. op.
 — 106, " 2: sin, l. sin.
 — 106, " 13: Læssbroder, l. Læssbroder.
 — 108, " 2: over, l. over hver.
 — 108, " 11: beden, l. huden.
 — 109, " 3: døpende, l. diende.

- S. 110, 2. 7 f. n.: Staldbrødre, l. Stolsbrødre.
 — 110, „ 6 f. n.: Grunde, l. Grunde.
 — 110, „ 4 f. n.: qvadrin, l. qvadrin.
 — 110, „ 1 f. n.: Stomaregildet, l. Stomaregildet.
 — 112, „ 11: gisre saa, l. gisre fan.
 — 112, „ 14: faar, l. har.
 — 112, „ 4 f. n.: Mark, l. Stilling.
 — 114, „ 2: Staldbrødre, l. Stolsbrødre.
 — 114, „ 9 f. n.: Mark, l. Stilling.
 — 115, „ 15: Staldbrødre, l. Stolsbrødre.
 — 115, „ 20: hjæret, l. læret o: flaget.
 — 119, „ 7: Drystb, l. Løystb.
 — 119, „ 5 f. n.: Stem, l. 5. Stem — bære, l. lære.

